

202

Шиб. 411 | 47 8. II 1933. Ф. м. 367
Ми. 886-1

ИЗДАЊЕ ЗА НАРОД

РОДОЉУБИВЕ ПЕСМЕ
ЗМАЈА ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА

ЗА ШТАМПУ ПРОБРАО

МИЛАН НЕДЕЉКОВИЋ.

ИЗДАЊЕ „ЗМАЈА“ ДРУШТВА СРПСКИХ
КЊИЖЕВНИКА, НОВИНАРА И УМЕТНИКА

□ □ □ □ У СР. КАРЛОВЦИМА. □ □ □ □

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПARIЈА

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА 1914 — 98.

Univerzitetna biblioteka

I Br. 15089

KRAJINA

Ms. ~~15089~~
3758

ПРЕДГОВОР.

Намера је друштву »Змају«, да овим издањем једне врсте песама Змаја Јована Јовановића унесе у најшире слојеве Српскога Народа оно родољубиво, племенито осећање, којег је препун песнички рад овог омиљенога песника, како би и то потпомогло, да се свест у Српском Народу што боље не само очува, него и рашири и ојача; да што више народу омили српско име, да му се што боље изнесу пред очи српски идеали и наде у срећену будућност, а уједно, да се народу обрати пажња и на оне мане, које има, а којих би требао да се чува.

Српски народ налази се у времену прикупљања и сређивања, те се од њега тражи родољубља, прегалаштва, одушевљења, истрајности, жртава сваке руке. За то му треба подстицаја, узора. Међу средствима, којима се може силно утицати на људску душу, па да се ова упути на добар рад, на одушевљено родољубље, на

жртве, презирање личне предопћом користи, јесте једно врло снажно средство добра и разумљива песма. Она је своју снагу најбоље у нашем народу показала: из гусларских уста чувала је она Српски Народ у најтежим часовима од очаја, чувала му свест о прошлости, уливала му снаге, да у неједнакој борби истраје, а крепила га поузданом надом у бољу будућност, која ево једва једном почиње да настаје.

Ала данас нестаје народног песништва и гуслара, а њих мора да замени уметничко песништво. Но ово песништво може имати жељена утецаја на народ само онда, ако има свога корена у народу, ако одговара народном духу и схватању, народној философији и идеалима, једном речи, ако га народ потпуно разуме. Зато, што је то врло тешко постићи, има врло мало правих народних песника, у којима се огледа душа народа, те који могу да утичу на народну душу тако, да њихове песничке творевине постану својином широких маса у народу.

Друштво »Змај« није без разлога избрало баш песника Змаја Јована Јовановића и његове родољубиве песме, да их у споменутој сврси растури у што шире слојеве нашег народа. Ни један од досадањих песника, па ни сам Бранко Радичевић, није сам себи прокрчио пута у народ толико, колико Змај Јован Јова-

новић. Многе његове песме постале су правом својином народа у свима словјевима му, у свима крајевима Српства. Из тога се види двоје. Прво, да је он најбоље схватио и разумео, па умео да изнесе у својим песмама васколики душевни живот нашег народа, да је умео, из душе народа увек да прочита, шта народ његова доба мисли, осећа и шта гатишти. Друго, да је умео, да та своја опажања из народне душе пречисти својим великим, правим песничким духом на чистилишту напредних, усавршених основних појмова о ономе, што је добро, истинито и лепо, а затим да их заодене у песничко, али народно рухо, у народни језик, потпуно разумљив народу, па да најзад све те утиске из народног душевног живота врати дотеране и улешане опет народу. Да, он је разумео народ, а народ је разумео њега, јер сав је народ био његов, а и он је био сав, и срцем и душом свога народа. За то је он прави народни песник, златоусти тумач народне душе свога доба.

Али његова љубав према народу није слепа и неразумна. Он одушевљава додуше и себе и друге за све оно, што је добро и лепо у нашем народу, али његово бистро и умно око запажа увек и мане и недостатке у народу, па као прави пријатељ, саветује, опомиње, исмева, а ако треба пак, уме да завитла и оштар бич

неувијена ругања, па чак и да изгрди оно, што не ваља.

Ето из тих је разлога друштво »Змај« изабрало баш песме овог родољубивог песника, да их рашири што више у народ, да пружи и најхуђем сиромашку прилике, да уз незнатну жртву новчану набави себи књигу песама, препуну чистих, прекаљених, српских родољубивих осећаја, српских жеља, снова и идеала, па да се напаја из њих чистим српским родољубљем, да се снажи и свежи у свести српској, да се снажи у самопоуздању и лепшој нади у будућност, да се учи истрајати у борби за своје име и своју народност, приносити жртве и труде, а уједно да се упозорава, да се чува оних својих мана, које му напретку, и будућности сметају. А свега пак тога треба, јер нас чекају још многи и тешки задаци!

Друштво »Змај« шаље ове песме у свој народ са том топлом жељом, да буду од оног утецаја на народ, како је то сам овај врли песник желео.

У Карловцима, на св. Саву 1914.

М. Недељковић.

Х А Ј!

Српска мисли, ал' си лјепа
Зором славе обливена!
Српска жељо, ал' си топла,
Ка уздисај из пламена!

Српски наде, ал' се вијеш
Кроз дивоту наших снова! —
Српска сузо, ал' си дивна
Насл'јеђена од дједова!

СРПСКИ ЈЕЗИК

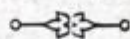
Српски језик, рајски језик, —
Не што њиме збори *раја*,
Већ за ото, што у себи
Све милине звука спаја.

Српски језик, *рајски* језик, —
Знаш како с' у души ори
Кад нам мајка, кад нам сестра,
Кад нам љуба њиме збори.

Српски језик, *рајски* језик, —
Знаш како нас он потреса,
Кад нам гуслар њиме пјева,
Та диже нас у небеса.

Српски језик *рајски* језик, —
Ране вида, лјечи боле,
Знаш како нам души прија,
Кад нас старци њим соколе.

Што је *рајско*, *небеско* је,
За то велим, што да кријем,
Сваки онај Богу грјеши,
Ко га зове *земаљскијем*.

СРПСКА МОЛИТВА

Кад се Србин Богу моли?
Не кад скрсти руке двије,
Већ кад бије и кад падне,
А из срца крв му лије.

Укрсте л' се бојни мачи,
То су крсти Срб-јунаку,
У том крсту вера лежи:
»Победиће у том знаку«.

Кад и мрва муке, страха
У пламену истопи се,
Кад у духу гром-јунака
Једна вера хиљади се;

Кад бранећи најсветије
Божје даре, мријет' воли,
Љуто с' бори клоне, клекне, —
Тад се Србин Богу моли.

Где се Србин Богу моли?
Где разгања сунце таму,
Сјајећ с неба у слободи,
У највећем божјем храму,

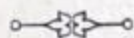
Над гробов'ма мученика,
Где светећи своје мртве
Слогом перућ старе грехе,
Газећ врага ваља жртве,

На бојишту светом месту,
Које силна крвца поли,
Из које се тамјан диже, —
Ту се Србин Богу моли.

За што с' Србин Богу моли?
Он не моли ништа много!
Једно жели, једно иште,
Шта би друго искат' мог'о?

У одбрану своје среће
Да га Боже донде штити,
Док год може, док је вредан,
Док је кадар Србин бити.

А ко чује ове молбе?
Чује, прашта, прима Боже,
Јербо знаде, да друкчије
Молити се Срб не може.

АНЂЕО СРПСКИ

Та што не види свако.
Што можда само ја, —
Ох, како тужно суза
Та чиста суза сја!

На лицу свети боли —
Српски је анђ'о то, —
По Срб'ма сузно гледа, —
Ох, да л' га види ко?

Не види нико горе,
Мутне су ноћи те;
На бурном мору плови
Све благо наше, све.

Већ језик од стра неми,
А име ветар тре,
И вера већ се сумња —
Ах, ко ће пасти пре!

А што је просто, чисто,
То надом дави плач;
Слобода, ено, тоне, —
Још мало с' види — мач.

А камо мушка рода,
Што чуда чинит' зна?
Та један трунак слоге!
Та камо срећа та?

Да свако у час потре
Свих других жеља рој,
Да рекне: Ево жртве,
Ал' не дам народ свој!

Да чиста рука збрише,
Што, ено, видим ја,
Анђелску ону сузу,
Што за нас тако сја.

А анђео би диг'о
Забачен један грб.
Силан би народ кликн'о:
Та славно ј' бити Срб!

СВЕТИ САВА

Престо га је чек'о — он га није хтео;
Он је нешто више духом заволео.
Одазв'о се даљњем лелеку и вриску,
Па је загрлио будућност србинску.

Он се скромно сиђе с краљевских висина,
Цвет жртвова плоду;
Он неће да *влада*, он хоће да *служи*
Богу и свом роду.

»Веру ћу да крепим, православље ширим
Кроз ту маглу сиву;
Темељ ћу да градим, цркву ћу да зидам,
Али цркву живу«.

И та нам је вера спасавала оце
Од многе пропасти;
Та ће иста вера — о хвала ти, Саво! —
И унуке спасти.

Ал та вера не сме, да буде без вида;
За то свети Саво још и школе зида.
„Има л' ока слепа, школа га отвара!
Шаљ'те децу, нека од њих људе ствара!

Оно што нас јача на путу поштења,
Оно што нас води ка брегу спасења,
Оно што нам муку ублажава љуту,
Што нам не да клизнут' на стрмену путу;

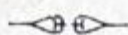
Оног светлог духа светле благовести,
Што нас држи крепко на висини свести;
Оно што нас учи, да трпет' умемо,
Оно што нас диже, да напредујемо,
Што нам даје души, даје уму здравље:
То је сриска школа, то је православље.

То је Сава знао и пример нам дао;
Срећу нам је хтео, њојзи нас повео.
Одазв'о се даљњем лелеку и вриску,
Па је загрлио будућност србинску.

Круну није хтео, није хтео славу,
Али круна сама дође му на главу.
Он је хтео сићи свом народу ближе,
Он се хтео спустит', а тиме се диже.
Дух нас његов купи сред Божјега храма:
Дух је његов звезда над нашим школама.

Савино су тело Турци сагорели
И његов су пеп'о на ветар изнели, —
И где год је трунка пепела му пала,
Ту је нова љубав роду засијала.

Данас цело Српство његов спомен слави:
„Ускликнимо с љубављу светитељу Сави!“

ПРЕД СЛИКОМ ЈУГА БОГДАНА

Хај, да ова слика
Сад нешто оживи, —
Отац оних девет
Соколова сиви',

Ала би нам знао
Причат' разних ствари,
О чем већ не знају
Певат' ни гуслари.

Ала би нас дигла
Његова близина,
Згрејала нам душу
Његова врлина.

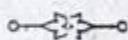
Па да које дете
У чело целива, —
Тај би пост'о јунак,
Жеравица жива,

Красан ли би савет
На срце нам мет'о,

И ми би то — јел'те? —
Слушали к'о свето.

Е па нека живе
(Ко их сме отети?)
Врли наши стари
У нашој памети.

Ту нек живи спомен
Њиховога сјаја,
И он ће нас учит', —
Само слушат' ваља.

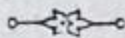

НА ЗАДУШНИЦЕ

српским јунацима погинулим на Видов-дан 1389.

Вечна вам памет, врли,
У Српству неумрли!
Гинући за свој род
Саградисте брод,
Јачи од бура љутих,
Тврђи од сила крутих,
Да стигне српски спас
Кроз векове до нас!

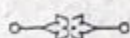
Вечна вам памет, врли,
У Српству неумрли!

МАЈКА СРПСКОГ ЈУНАКА

Мајка жељка сина Вељка
С поља Косова;
Жељкује га и страхује,
Ноћу не спава,
Сама га је опремила, —
Што га жељкује?
А знала је, куд га шаље, —
Па што страхује?
Јер је мајка, није камен,
За то жељкује;
А синак јој млад и зелен,
За то страхује.
Ал' ево ти старој мајци
До три гласника:
Прва стиже соко птица:
»Зачео се бој«.
Друга птица кукавица:
»Рањен синак твој«.
Трећа птица голубица:
»Издахн'о је већ«.
»Стан'те птице!« вели њима
Мајка Вељкова,
»Хоће л' узбит' душманина
Српске деснице?
Хоће л' образ освјетлати
Сложне делије?«
Три гласника одлетјеше,
Ништа не зборе,
А мајка се Богу моли
Сву ноћ до зоре.

Ноћ трајала стотинама
Дугих година; —
Мили Боже, је л' ти стигла
Њена молитва?

ВИДОВ-ДАН

Хоћу л' да плачем, или да певам?!
Ја не знам сам —
Данас је Видов-дан!
Пред душманима плакат' мене је стид,
Данас је вид невољном штит,
Данас је сваки Србин видовит, —
И будућности лепе нагледа се сит,
— Ох, јел'те, браћо, гуслари слепи,
Што негујете тај санак лепи, —
Е, то нас држи, е, то нас крепи,
Те ј' многа хала у пропаст пала,
У пропаст, што је нама копала,
И још ће многа с недела свога
Запамтит' силу сана српскога, —
А тај је сан
Наш Видов-дан.

Је л' санак само, ил' полујава,
Или само рука десница спава,
А мушко срце бије о груди,
Да десну руку из сна пробуди?
То не знам ја —
Ко ће да зна!
Сваког лета, овог дана,
Створе се чуда свету незнана —

Погледа Бог
Србина свог.
Не пита: Ко је гди,
Већ: »Јесте л' своји сви?
Ако сте вредни нада, ево вам над!« —
— — — — — — — — — — —

И тад се тргне, прене живи раскомад!
И сједине се ране неизвидане,
И саставе се жиле испрекидане,
И кроз њих јурне, брале,
Једног жића сок,
Примајућ' бурне вале
Један крвоток; —

Једно се срце стани у груди' средине
И тад се разбацани уди сједине, —
И примакну се сузе жедно спојене,
И саставе се душе једнодојене, —
И загрле се чеда једне прошлости,
И моле Бога слоге, да им опрости, —
И безброј жеља једна другу прихвати,
И почне с' један сан на југу снівати,
И молитве у једну сливати;
А невидовном јаду мелем је вид,
Што види судбе и милост и злост,
И за тренутак подигне мост,
Да скопча прошлост и будућност.
Молитву носе небу крила жељина, —
И Српство ј' тад у души једна целина.

Ох, немојте се плашит' наши злотвори,
То песник само тако у сну говори!
Та силно га је зан'о заносни сан, —
Данас му ј' Видов-дан!

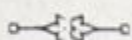
— — — — —
Васцело Српство пред Бога стаје,
Пред њим старе грехове каје,
Од њега чека утешне речи,
Да му се рана смртна залечи.
А Бог га пита, — ох, вељих мука! —
»Има ли и сад међ вама Вука?«

— — — — —
И душе дркћу, и лица бледе,
И сузне очи плашљиво гледе,
И душа тоне у боле љуте,
Ледене усне к'о камен ћуте...
— А мало јато вражија лова,
Несретна чета блудних синова,
На земљу пада, па сузе лије,
Па косе чупа и груди бије,
И једва смеде да гласа даде:
»Удри нас громом, још нас имаде!
— Не уби рад нас српско уздање,
Ил' прими данас наше кајање!«

И опет наста света ведрина,
И чврсто стоји једна целина,
Душе се слиле Бога молећи,
Једина душа пред Богом клечи,
Да чује свете утешне речи;
Сузне се очи у будућност стреме,
— О, саслушај им, Боже, молитве неме!

Е, то је сан
На Видов-дан! —
Је л' санак само, ил' полујава,
Ил' само рука десница спава,

А мушко срце бије о груди,
Да десну руку из сна пробуди? —
То не знам ја,
Ко ј' будан, можда зна!

ВИЛА

Борило се, па се уморило;
Мртва лежи на Косову војска.
Слобода је мртве испратила,
Оставила живе сиромахе,
Нек робује, ко ропством дугује,
Који живот у ропству поштује.
У крви се круна утопила, —
Црвен-крвца од жалости црне,
Видов-дане вид'о је мегдане,
Видео је славу и јунаке,
По сто срца у грудима једним,
Једну снагу међу стотинама,
Како с' свети, пре нег' што ће мрети,
Видео је оно српско сунце.,
Како сину, па како се вину,
Како стаде, па како западе,
А тама је на мртвило пала,
Црн је барјак ноћца разавила,
Полу-месец крвав изаша' је, —
Победио ј', ал' га скупо стаје.

Ноћ је пала, невесела, тамна,
Гора ј' нема, у њој душе нема,
Само једна лепота девојка,
А лепа је као стручак цвета,

Умиљата к'о тица грлица,
Жалостива као глас славуја,
Па по гори тужне речи збори:
»Леле мени, кукавици сињој,
Младости ми и животу моме,
Да самцита остадох на свету!
Што би мушко, то ми изгинуло,
Што би женско, то ми пресвиснуло!
Немам рода, немам завичаја, —
На Косову сва ми срећа спава.
Ој Србијо, постојбино дивна,
И јунаци, дико и поносе,
Ој слободо, погажени цвете,
Српско име, порушена цркво,
Како ће вас оплакат' девојка?«

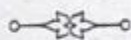
Тако млада дању ноћу јада,
Тако Српка виче и нариче;
Ал' невољи на овоме свету
Све је глухо до Бога једнога!

Тако траје неколико дана,
Од туге је косу распустила,
Од жалости лицем пробледила,
Сузе су јој рухо обелиле,
Од тежње јој поникоше крила,
Те се створи — у горици вила.

Хвала Богу тада и довека,
Није рана од самрти била,
Тешка рана од Видова-дана,
А вила се Богу помолила,

Па по гори поникнуло биље,
И корење од свакоје руке,
Ком је вила снагу провидела,
Терем знаде, где који ваљаде.
Турчину се рука осилила
Кујућ' њоме мачеве и ланце,
Па се сила љуто побесила —
Јао Србима, да Срби не беху!
Ево скоро пет стотин година,
Од како се сузи и крвави,
Гора нам је рађала јунаке,
Невоља им груди челичила,
А вила им Ђорде наоштрила,
Па се славно бише и бранише.
Кад је Српче мајка породила,
Свакој вила чедо пољубила,
А маленом у повоју синку,
Певала је српски и јуначки;
Кад су Срба ране надјачале,
Вила му је очи заклопила,
И самртну муку олакшала.

Вила ј' слепцу гусле удесила,
А гусле су душе веселиле,
И мртвима славу подизале,
Храбрим', живим', храброст увећале —
Ево браћо, моје песме мале,
Која прича, како ј' до сад било,
А и од сад — Божија је влада —
Благо оном, ко се чему нада!

СЛЕПИ ГУСЛАРИ

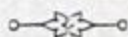
Слушао сам још дететом
Једну лепу причу стару,
Причао ми дед покојни
Њу о слепцу, о гуслару:

Кад је песму најкраснију
Пред народом испевао,
Очи му се отворише.
Бог с небеса вид му дао:

Кад се сетим ове приче,
Ја поћутим, замислим се, —
Божије је стварат чуда,
А наше је дивит' им се.

Ал' и више већих чуда
Памте вјечи патње наше:
Гуслари су давали нам,
Што ни сами не имаше.

Гусларима, тим слепцима
Бог је дао такe моћи,
Те су своме целом роду
Отварали слепе очи.

ГВОЖЂЕ

Кад је Боже земљу ствар'о,
Није хтео да празна буде;
Рекао је, да се у њој
Разгранају разне руде.

Ал' ево ти сузним оком
Један анђ'о к њему дође,
Молио га, преклињ'о га,
Да не ствара црно гвожђе.

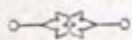
»Не дај, Боже, земљи гвожђа,
Може бити љутих мука,
Векови се могу трести
Од невоље, од јаука!

»Може земља пак'о бити,
Могу с' људи робљем звати,
Тирани се осилити,
А народи робовати!

»Па да човек, слика твоја,
У ланцима сузе лије,
На срамоту духа света, —
Онда боље да га није!»

»Не брини се, Бог му рече,
Човеку ћу дати свести,
Кадгод усхте, кадгод прегне,
Он ће моћи ланце стрести.

»Не брини се, неће човек
Требовати твога плача,
Из тог истог црног гвожђа
Моћ' ће сковат' љутог мача!»

ПЕСМА СТАРОГ СРПСКОГ МАЧА

Ево мене увек 'вака
Од давних давнина,
Шчувала ме мишца јака
Од јунака за јунака,
Од Србина за Србина —
Од оца за сина.
Ја сам био луч слободе
Кроз толике таме, —
Не дај, Србе, не дај, роде,
Ни сад рђи на ме!

Та мноме су српско име
И душманском крви
Записали јуначине,
Твоји претци први,
Записали, да кроз тмине
Још и данас сине!
Ја сам био чист уза те
Кроз толике таме, —
Не дај, Србе, не дај, брате,
Ни сад рђи на ме!

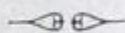
Кад је Србин срцем наг'о,
Ја сам му помаг'о,
Бранећ' своје свете даре,
Дом, слободу и олтаре,
Кликт'о им је: Удри јаче,
Нек се унук мој заплаче,
Кад спомене старе.

Вило сам се од старине
Уз делије саме, —
Не дај', Србе, не дај, брате
Ни сад рђи на ме!

Само јунак зна да живи,
Мушком срцу свет се диви;
То ме учи старо доба, —
Ох, дивна су дела њина!...
Пуштај ме на душманина!
Умем бити крст код гроба,
Ал' не могу гледат' роба, —
А јуначка сина.

Ја сам чув'о твоје славе,
Да ти не потаме, —
Не дај ни ти, док ти главе,
Не дај рђи на ме!

Ево мене, мача стара,
Камо мишце, камо жара?
Ево пропаст прети!
Сузом с' твојом врази диче...
Ој, Србине, ој, јадниче,
Ево мач ти сам већ виче,
Скочи па се свети —
Живет', ил' умрети!
Ја сам био луч слободе
Кроза толке таме,
Не дај, Србе, не дај, роде,
Ни сад рђи на ме!

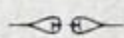
ДЕЛИЈА ДЕВОЈКА

Соко бира, где ће наћи мира, —
Неће гори на високој јели,
Већ у долу, где се шатор бели.
Под шатором делија-девојка,
Вино пије, ни бриге је није,
Песму пева, а од гласа мила
Чисто расту на соколу крила.

На глас иду дванаест Турака
Дурно гледе, а кроз јед беседе:
»Кујо, кучко, Делија-девојко,
Гдегод пијеш, Турчину се смијеш,
Кадгод неваш, Турчина исмеваш!
Где научи пити и певати?
Где му драго, све ти је заного!«

Проговара делија-девојка:
»Нудер чуда од бесних Турака!
Ал' ко пита, право да му кажем:
Дворила сам два српска јунака,
Дворила сам Милоша и Марка,
У Марка сам пити научила,
Милошу сам песму присвојила, —
Од њих двоје ево и ово је!«

Па запламти срцем из очију,
И потегне сабљу димишћију.
Соко гледи, где с' црвени трава,
А на трави дванајст турских глава,
Соко гледи, па мисли да снева!
А девојка — пије и попева.

КРСТ

Црна поноћ, црни облак
С непогодом бурном
Спустили се, стуштили се
А над Гором Црном.

Гром је грли, облак љуби,
Непогода крепи,
А вихор је диже горе,
Да је с небом слепи.

Бог је можда посл'о слуге,
Три четири дива,
Да је дигну на небеса,
Да је сам целива.

Црна поноћ, црни облак
Само каткад сѐне,
Па затрепте, па засветле
Оне свете стене.

А на њима црна крвца,
Још је у њој жара,
А по крви комадићи
Од бритких ханџара.

Муња севне, а те стене
Као ледни вали,
На врх стене, на врх крша,
Један крстић мали.
Гром је речи прочитао
Па грми по свету:

»Ту су пали триста друга,
За слободу свету!«

Занемеше гром и вихор
У то црно доба,
Од страхоте, од светиње
Овог дичног гроба.

Облаци се размакоше,
А звезде мале
Крај месеца на ведроме
Небу затрепале.

Та ваљда је сам Бог рек'о,
Да се мрак раскрива,
Да баш овде своју земљу
Отачки целива.

А на гробу деца мала,
Црногорчад жива,
Редом иду око крста,
Свако гроб целива.

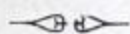
Па се куну светим прахом
Својих деда старих,
Па се куну црном крвцом,
Сјајани' ханџари'.

Па се куну светим крстом,
Што са гроба прети,
Па се куну, да ће листом
За слободу мрети.

Па се куну, да ће бранит'
Ово голо стење,
Српске славе и слободе,
То драго камење.

Дркће месец, дркћу звезде,
Рујна зора руди,
Црногорчад оштри маче,
Све се из сна буди.

Пева сестра, пева мајка,
Све је чило, живо,
Црна Горо, света земљо,
Бог те је целив'о!

ТРИ ХАЈДУКА

У по бурне, црне ноћи,
Феруз-паша из сна скочи.
Жижак дрхће, к'о да чита
Страву санка с бледа лица.
Феруз-паша каду¹⁾ пита:
»Камо кључи од тамница?...
Три године како труне —
Ох, хајдучки пеп'о клети!
Па још ни сад мира нема —
У сан дође, па ми прети!«
»Немој, аго, немој ноћу
Силазити у тамнине,
Сутра ћемо послат' Муја,
Да покопа кости њине!«

¹⁾ Када, кадуна — значи турски жена.

»Хахахаха, бабо моја!
Ни живих се нисам боја',
Док су били за ужаса,
А некмоли мртвих паса!
Морам ићи да их видим,
Како леже на трулишту,
Да их питам, што ме зову,
Што ме траже, што ме ишту?«
Узе жижак... зрака дрхће
На пашином бледом лицу, --
Зађђана брава шкрипну, —
Он се спусти у тамницу.

У тамници, ледној страви,
Где јакрепе мемља дави,
Где се грозе хладне гује,
Кад се сете неких мука, —
Онде седе три костура,
Три костура од хајдука.
Или седе, ил' се само
Феруз-паши тако ствара,
Пред њима су на камену,
Ка' на столу, три пехара.

Проговара хајдук први:
»Ево, пашо, пехар крви!
Имао сам верну љубу;
Кад ме покри ова тама,
Остала је јадна сама. —
Није сама... мач у руци,
Па повика: Где сте вуци?
Тако стиже до твог двора,
Пуче пушка одозгора,

Проби срце јадне жене, —
Ево пехар крви њене!
Красно ј' вино, пуна ј' чаша, —
Наздрави ми, Феруз-паша!«

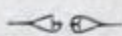
Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Цикну паша, — а те кости
Смејаше се: »Бог да прости!«

Проговара хајдук други:
»Кад сам доп'о овог гроба,
Питала те мајка моја:
»Пошто ћеш ми продат' роба?«
А ти рече: »Три товара.«
А сирота мајка стара
Знојила се дању, ноћу,
Нит' је јела, нит' је пила,
Док крвавим није знојем
Три товара измучила.
Кад ти синоћ благо даде,
Ти се, пашо, смејат' стаде:
»То је, бако, тек за храну;
Твој је синак јунак био,
Ако ј' ум'о камен гристи
Мора да се угојио!«
Свиснула је мајка моја, —
Овај пехар пун је вина,
Крвавога њеног зноја!
Красно ј' вино, пуна ј' чаша —
Наздрави ми, Феруз-паша!«

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Цикну паша, — а те кости
Смејаше се: »Бог да прости!«

Проговара хајдук трећи:
»Кад сам доп'о ових тмина
Имао сам у горици
Недорасла, слаба сина.
Хтело дете пушку дићи,
Пушка тешка, слабе руке, —
Поче јадно сузе ронит',
Што не може у хајдуке.
Плакало је, гладно, жедно,
Што му бабо овде труне,
Плакало је, па је свисло —
Ево чаше суза пуне! —
Красно ј' вино, пуна ј' чаша, —
Наздрави ми, Феруз-паша!«

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Мртав паде до хајдука.
Мртав паде, а те кости
Смејаше се: »Бог да прости!«

РАЊЕНИЦИ

Спустила се бела вила
Хладној стени Горе Црне
Раширила златна крила,
Рањенике да огрне.

Па издишу храбри борци,
Срџбе Божје осветници,
И умиру Црногорци,
С бритким мачем у десници.

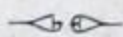
Нек су уз њих ђорде њине,
Па кад душа Богу прне,
Нек Бог позна са висине,
Нек се топи од милине,
Гледећ' жртву Горе Црне.

Пуна гора рањеника,
Пуна гора мученика,
Пуно крви, пуно рана,
А са чела усијана
Хладан тече зној. —
Страшна часа, страшна дана,
Мили Боже мој!
Не уздише камен тврди, —
Ох, тешко је на самрти,
Али нема: Јао!
Кад затишти рана љута,
Братац брату прошапута,
Да му није жао;
Па умиру лако —
Јер је од њих свако,
За слободу пао.

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Цикну паша, — а те кости
Смејаше се: »Бог да прости!«

Проговара хајдук трећи:
»Кад сам доп'о ових тмина
Имао сам у горици
Недорасла, слаба сина.
Хтело дете пушку дићи,
Пушка тешка, слабе руке, —
Поче јадно сузе ронит',
Што не може у хајдуке.
Плакало је, гладно, жедно,
Што му бабо овде труне,
Плакало је, па је свисло —
Ево чаше суза пуне! —
Красно ј' вино, пуна ј' чаша, —
Наздрави ми, Феруз-паша!«

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Мртав паде до хајдука.
Мртав паде, а те кости
Смејаше се: »Бог да прости!«

РАЊЕНИЦИ

Спустила се бела вила
Хладној стени Горе Црне
Раширила златна крила,
Рањенике да огрне.

Па издишу храбри борци,
Срџбе Божје осветници,
И умиру Црногорци,
С бритким мачем у десници.

Нек су уз њих ђорде њине,
Па кад душа Богу прне,
Нек Бог позна са висине,
Нек се топи од милине,
Гледећ' жртву Горе Црне.

Пуна гора рањеника,
Пуна гора мученика,
Пуно крви, пуно рана,
А са чела усијана
Хладан тече зној. —
Страшна часа, страшна дана,
Мили Боже мој!
Не уздише камен тврди, —
Ох, тешко је на самрти,
Али нема: Јао!
Кад затишти рана љута,
Братац брату прошапута,
Да му није жао;
Па умиру лако —
Јер је од њих свако,
За слободу пао.

Уз њих седи бела вила,
Какве никад вид'ли нису,
Она чува, она не да,
Да им когод дође близу.
Закрила мученике,
Закрила рањенике,
Закрила од ужаса,
Да не чују на самрти,
Да не чују страшна гласа,
Да не чују страшна збора,
Да је снага малаксала,
Да се смркла ведро зора,
Да је пала Црна Гора! —
Ао, јада, ао, голема —
Да слободе нема!
Чува вила, српска друга,
Да им гласак не долети,
Не отрује дивне сласти:
Слободан умрети.

Ох, чувај их бела вило,
Ох, чувај их, верна друго,
Чувај ове рањенике,
Чувај ове мученике,
Нек не знају храбри синци,
Да су залуд крвцу лили,
Нек се знају на самрти,
Шта су данас изгубили.
Заклопи им мутне очи,
Да не виде црне ноћи,
Не сетe се, да су заман,
Чекали помоћи.

Ћути, вило, ћути,
Ко' што ћуће стене,
Нек' им сада нико
Српство не спомене,
Не ће јунак моћи
Од туге умрети;
Љуто ће проклети
Све што живо оста,
А на Србу клетве
И тако је доста!

ЈАДНА МАЈКА

Храни мајка до три сина,
Три мелема туге своје.
Међу браћом сеја једна,
Њу ми зове: Очи моје!

Ја каква је дивна Данка,
Поносе се њоме браћа,
А том браћом поноси се
Босна испод турског мача.

Поносе се њоме браћа,
Јер их сеја на бој жари,
Поноси се њима Босна.
Јер су српски осветари.

А стара их мајка гледа,
Њене сузе Бога моле:
Сачувај ми, Боже, децу
Соколицу и соколе!

Али Туре Гавран-ага,
Већ три ноћи нема санка, —
Силан плаче: »Где си рају!«
Будан бунца: »Где си, Данка!«

Диже чету, чета лети,
Пушка плану, — ето боја,
Скочи Данка иза санка:
»Не дајте ме, браћо моја!«

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран, срам га хвата,
Али Данка, тужна Данка,
Нема више, до два брата.

Друге ноћи Туре скочи,
Чету диже, чета лети, —
Цикну Данка, браћу виче:
»Ево опет Гавран клети!«

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран, срам га хвата,
Али Данка, тужна Данка,
Има само једног брата.

Треће ноћи Туре скочи,
Чету диже, крвне свате,
Цикну Данка, брата зове:
»Ај, не дај ме, драги брате!«

Крв се лије, бој се бије
Поноћ стрепи, аој јаде!
Где си Данка, јадна т' мајка, —
И трећи ти братац паде!

Гракну Гавран, цуру хвата:
»Сад си моја цуро крута!«
»»Нисам твоја, змијо турска,
Већ овога ножа љута!««

Из срца јој крв појури,
Мртва паде пред крвника,
Последње јој речи биле:
»Има л' гдегод осветника?«

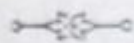
*

Све је пусто, све је немо,
По бојишту мајка лута,
Заплаче се поједампут,
У смех гро'тне по сто пута,

Док је нашла до три мача
Од три сина, три патника,
И четврта љута ножа, —
Ђеринога вереника.

По Србији тако хода, —
Где год који камен ниче,
Мач му даје, нож му пружа:
»Ево брате осветниче!

»Ти зар ћутиш, српски сине?
Зар већ пема срца жива?«
Камен ћути, ноћца стреша...
Нико јој се не одзива.

ГУСЛАРЕВА СМРТ

I.

На западу сунце пало
На камено стење,
Пало, пак се распрштало
У драго камење.

Па по небу небројице
Звездице се сјаје,
Ка' на земљи што трепећу
Сузе тужне раје.

С кога раја сузе лије
Тако без престанка?
С Топал паше, што ј' сад лег'о,
Ал' му нема санка.

Скочи паша, чело таре,
Бес му кида груди:
»Нема Бога, нема правде,
Људи су нељуди!

»Пролио сам море крви
Те проклете раје,
Посеј'о сам у све краје
Горке уздисаје.

»Куд год прођем, земља стрепи,
А раја скапава, —
Ни мој доро воде неће,
Кад није крвава.

»Ено блага седам кула,
Још је небројано, —
У харему пуно ј' цура,
Ал' сам их се ман'о.

»Не годи ми, не прија ми,
Празне су ми груди,
Славно име, дично име,
За тим Топал жуди.

»Гусле! Гусле! — Рајо! Рајо!
Проклети хајдуци! —
Зар да с' ваше име пева,
Ви погорски вуци?

»Зар да Топал песму слуша,
Што вам вечност спрема,
А тај паша, Топал паша,
Свог певача нема?!

»Мрзим благо, мрзим злато,
Та све ми је тавно,
Топал паша песму хоће,
Хоће име славно!

»Зар та раја само гинут'
Зна од мога мача?
Зар то робље неће злата, —
Не да ми певача?«

Тако паша бесни, риче,
Кидају га жеље...

»Хазурала, Турадијо,
Спремајте весеље!

»Довед'те ми старца Мирка!...
Зар још није туна?
Довед'те ми тог гуслара, —
Ох, да дивних струна!

»Нек ми пева, нек ме слави!
Слава је милина...
Јучер сам му погубио
Сва четири сина.«

II.

...Слепац седи, гусле држи,
Уз груди их стеже;
Турадија пева, кликће,
Све се растолеже.

Турци пију, Топал не ће.
Каткад пехар баци,
Мало пође, ал' му дрхћу
Мамени кораци.

Слепац седи, гусле држи,
Сузом их полива;
Седа коса доле пала,
Па гусле покрива.

»Нудер, псино! ... Не, не тако,
Већ старино драга!
— У чијој су руци гусле
У тога је снага.

»Каква снага! — Баур клети,
Од куд њему снаге! —
Не, — не слушај, — певај, старче,
Од воље ти драге!«

»Певај дела Топал наше,
Име му украси;
Ослади му горки живот,
Од смрти га спаси!

»Дај, да чујем како с' пева
Моја величина, —
Пустићу ти из тамнице
Сва четири сина.«

» »Пустићеш их!« « — кликну старац.
»Хоћу, жељо драга,
И даћу ти сребра злата,
Небројена блага.«

Гуслар ћути, гуслар бледи...
— Ох, да горких мука!
Диже гусле и гудало,
Ал' му дрхће рука.

„Певај, старче, ох, та певај,
Ја се славит' морам!
Ил' зар не знаш шта те чека,
Ако си упоран?»

»Твоју срећу, твоју наду,
Твоја четир сина,
Поломићу, покосићу,
Као четир крина.«

Уздрхта се слепац стари,
Хтеде да загуди, —
Ал' му прва, мучна, тешка
Застаде у груди:

Сузе капљу, гусле квасе,
А гуслар посрну, —
Тресну гусле, распршта их
О земљицу црну.

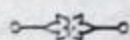
»»Убојицо, потурицо,
Издајицо клети!
Душманине рода свога!
Крвава авети!

»»Поломи ми срећу моју,
Покоси ми наду,
Али гусле, — српске гусле
Лагати не знаду...««

То изрече — више не ће —
Клону, па посрну,
Мртав паде крај гусала
На земљицу црну.

Цикну паша. — Ал' му с лица
Несташе облаци,
Десну руку к челу диже, —
Крст на себе баци.

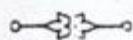
Клече поред мртва старца,
Да гусле пољуби, —
Једно Туре сабљом махну,
Главу му одрубил...

СРПКИЊИ

Авала¹⁾ се са Ловћеном¹⁾ љуби,
Са њих сија српске слоге зрак,
Један поклич, један шкрипут зуби,
Па да мине вековни нам мрак.

Хај, кад дође онај тренут свети,
Да се Српство подигне у бој,
Српко моја, тад и ти полети
Да к'о јунак браниш народ свој.

СРПСКА МАЈКА

На меком топлом крилу
Јединца сина њиха,
Љуби га и ноћ и дан;
Цвећем му власи кити,
Песмом му слади сан.

Расте јој синак, расте,
На своје ноге стаде,
Васцео мајчин свет —
Ох, није шала, није
На грани *један* цвет.

Расте јој синак, расте,
А мајка дршће, стрепи
У нежном срцу свом,
Да не би на цвет пао
Из ведра неба гром.

¹⁾ Авала је брдо код Београда.

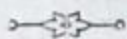
²⁾ Ловћен је брдо код Цетиња.

Расте јој синак, расте,
Једино благо мајци,
Које јој даде Бог.
Ко не би брижно чув'о
Зеницу ока свог?

Расте јој синак, расте, —
Мајка би звезде с неба
Скидала сваки час,
Да синку, свом јединку,
Од звезда сплете п'ас.

Синак се снагом паше
А мајка снева свате;
Веселје н'ада свог;
Топи се од милина
Крај сина јединог.

Ал' зачу с' бојна труба:
»За Српство, за слободу!« —
Мајка му паше мач,
А кад је пао, нико
— Није јој чуо плач.

ЂУРЂЕВ-ДАН

Испросио момак неву,
— Ох вилински сан, —
Сватове ће сватовати
Баш на Ђурђев-дан.

У собици младе неве
Икона је стара,

Како Ђорђе, мучениче,
Аждају обара.

Црна ј' стара иконица,
Црн је на њој Ђорђе,
А кроз авет још никако
Да пробије гвожђе.

Така слика мученика
Србу много вреди. . .
У њу често млада нева,
Често момак гледи.

Света рука мученика
Некуд прстом пружа,
А чује се кроз јаоке
Кршкање оружа.

А аждаја још се вије,
Поред пакла клети,
Са иконе светог места
Светом крсту прети.

Така слика и прилика
Србу много вреди,
У њу често млада мома,
Често момак гледи.

Свето чело мученика
Свете мисли красе,
К'о да вели: Благо оном,
Ко патнике спасе!

Така слика угодника
Србу много вреди,
У њу дуго млада мома
Дуго момак гледи.

* * *

Освануо Ђурђев данак
Као да се снива,
Стоје свати као соко
До сокола сива.

Њих ми гледа јарко сунце
И висина плава,
Окићени, оружани, —
Србадија права.

Примиче се момак неви,
— Аој Боже благи! —
Она десну руку диже:
»Стани мало драги!

»Не могу ти љуба бити, —
Аждаја је жива,
А све чујем, к'о да неко
Робове окива.«

Осмехну се младожења:
»Добро моје веље,
Нису ово твоји свати!
Рано ј' за весеље!

» Не могу ти војно бити, —
Аждаја је жива —
Док је крви, нек се српска
Суза не пролива!

» Вереник ти вес'о иде,
Да ти бере цвеће,
Без најлепшег, без слободе,
Вратити се неће.

» Ми идемо на пољану,
Где се плету венци,
На које ће почекати
Сви српски младенци.«

Расташе се вереници,
— Бритка сабља звечи, —
Оста нева пред иконом
Богу се молећи:

А да буду к'о њен војно
Таки Срби сви!
А ја велим, нек је така
Свака српска кћи!

БОРБА НАШЕ БРАЋЕ

Питало ме једно ђаче,
Које волим здраво, здраво:
За што ј' српско небо плаво
Постало крваво?

Зашт' се чују таки гласи
Из земаља српских, лепи',
С којих мајка српска стрепи, —
А отац је крепи.

Зашт' се бију браћа наша?
Јесу л' жељни турске крви?
Сме ли човек да се стрви?
— Кој' то поч'о први?

Казаћу ти добро ђаче
И ја велим мир је срећа, —
Ал' је патња много већа,
Патња од столећа.

Браћа наша Херцеговци,
Херцеговци и Бошњаци
Нису злице и дивљаци
Они су јунаци.

Они неће туђе земље, —
Њина пушка ретко плане,
Не годе им туђе ране,
Они себе бране.

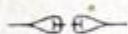
И к нама су — читај само —
Повесница све то има, —
Турци дошли до Будима
Грозили нам свима.

Па ни ми се нисмо дали,
Сложили се наши стари,
Срби, Немци и Мађари
У тој светој ствари.

Тако и сад браћа наша, —
Пуна им је горка чаша,
Неће да их гази паша,
Свак се пушке маша.

Неће да су турско робље,
Крче њиву светом плоду,
Бране име српском роду,
Веру и слободу.

За то свако српско чедо
Нек се за њих моли Богу,
Да им даде братску слогу,
Да победит' могу.

БОЈНА ПЕСМА

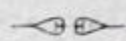
У бој!
За народ свој!
Да црној ноћи сване,
Да јарко сунце гране,
Да Србин ланце здере,
И тешку клетву спере,
Клетву са срама свог, —
Па да нас види Бог!
 За народ свој
 Напред —
 У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Зове нас дух слободе,
Добре нас звезде воде,

Шиље нас мајка сетна,
И патња петстолетна,
Гони нас робља плач, —
Синак нам пружа мач.
 За народ свој!
 Напред —
 У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Не знамо браћо драга,
Каква је врашка снага,
Ал' нек су сами лави,
Јунак ће да их смлави,
Зверска је њина груд, —
Ал' ту је страшни суд!
 За народ свој!
 Напред —
 У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Ово су свети дани,
Сада се слобода брани,
На дику целом свету
Рушимо силу клету.
Волимо поштен гроб
Нег' бити туђи роб!
 За народ свој!
 Напред —
 У свети бој! — У бој.

СРПСКА ВОЈСКА ПРИБЛИЖУЈЕ СЕ КОСОВУ*)

Од Косова до Косова
Пет стотина лета;
Свршује се она борба
Давно започета.

А век веку довикује,
Шта је мука љута:
Векови се загрлили,
Да нам кажу пута.

»На Косово, на Косово!«
Оре им се клици, —
»Не клоните, соколови
Стари мученици!«

Са Авале, са Ловћена
Једна труба труби, —
Авала се приближује,
Да Ловћен пољуби.

Ловћен увек спреман, да јој
На сусрет корачи, —
На Косову, на Косову,
Ту ће се тек наћи.

Није Ловћен ни Авала,
— У њих срца нема, —
Братац брату руке пружа
И загрљај спрема.

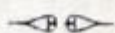
*) У српско-турском рату г. 1878.

Чују браћа, како горко
Очајници пиште; —
На Косову, на Косову,
Ту им је рочиште.

И сад ће се на Косову
Војска да причести,
Па је црква Самодреза
Сад у нашој свести.

Ту ће сада да се згазе
Змије и јакрепи, —
Ту ће сунце да се роди,
— Дој санче лепи!

Ако ј' санак, леп је санак
Свет нек му се диви...
Векови нам то дугују,
Да тај сан оживи.

ПАМТИТЕ ДЕЦО

Памтите, децо, ове збиљске дане,
Ове збиљске дане, једва дочекане!
Јер откад се Вуче невером назвао,
Откако је Милош на Косову пао,
Од онога страшног, несретног мегдана
Јоште није било 'вако збиљских дана.
Памтите децо ове свете часе!
Душмани прегли да Сриство угасе,
Ал' ваши оци волију умрети,
Нег' што ће срама и ропства поднети.

Они се дижу на душмана љута,
Да златној слободи пораскрче пута;
Они се боре, да нам срећу створе,
Да можете свуди живети ко' људи.

Памтите, децо, шта то време значи,
Јер Бог би знао, нашто ће изаћи;
Хоћел л' нам сванут' зора обасјана,
Или ће се смркнут' после ових дана,
Или ћемо бити и Срби и људи,
Ил' ће тол'ки труди остати залуди.

Памтите, децо, овај тренут сваки,
Чувајте спомен од времена таки',
Памтите полет српских соколова,
Ваших отаца и ваших дедова;
Памтите муке и усклике њине;
Памтите шта зборе, памтите шта чине;
Памтите им стазе, памтите им путе;
Памтите битке и бојеве љуте,
И силне жртве ове ствари свете,
Српчићи мали, заборавит' не'те!

Памтите децо ово време свето,
Памтите, шта је данас започето,
Јер ако Бог да и срећа јуначка
И српско небо буде без облачка,
И на њем зора слободно заруди,
И ви кад, децо, постанете људи,
Кад обори време нас, очеве ваше,
Ви ћете сести на гробове наше,
А ваша деца око вас ће стати —
Свако ће смети Србином се звати,

Свако одрасло у слободe стану
Имаће душу врлу и ваљану,
С поносним оком и са ведрим челом
Биће на дику човечанству целом.
Ох, да их могу насликати вешто!
Ви ћете тада причати им нешто,
Што ће душу кренут' и вашу и њину,
Што ће душу дизат' у рајску висину,
Причаћете дуго сваки своме чеду
О овима дан'ма, што су сад на реду.

*

Памтите децо та времена жива!
Утубите добро, шта се сада збива!

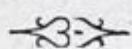
БОЈ СЕ БИЈЕ. . .

Бој се бије — ја га снивам —
Бој се бије за слободу,
А на небу зора свиће
Патничкоме српском роду.

Нема муке, нема јада,
Нема страве ни ужаса,
Рањеници не јаучу,
Већ пјевају из свег гласа.

А мене је смртно буле
Посред груди погодило, —
Ја издишем, ја умирем,
А души ми тако мило.

Јоште видим нашу војску,
Та из земље ка да ниче, —
Напред, напред, српски синци, —
Ено зора, ено свиће...

ОСЛОБОДИЛАЦ

Кад српско сунце на Косову зађе,
Смрче се српском животу и наду,
И црна ноћи трајала је дуго,
Ох, трајала је пуна четир века. —
Пропишта српска мајка
У турском синциру:
Зар нема сина,
Да се мача лати?
Зар српска земља нема соколова?
Зар српска патња нема витезова?
А је л' их било —
Питаш, Српче мило?
Ево ти слике, што је српска рука
Из сињег кама изрезала вешто¹⁾.
На слици видиш Србијину тугу,
Од тешка бола како крха руке:
У њојзи гледаш целог Српства јад,
На слици видиш младо Шумадинче,
Како се од сна буди самртног:
У њему гледај цео српски род.
На слици видиш таковског јунака,
Милоша²⁾ врла с заставом у руци:

¹⁾ Петар Убавкић вајарски вештак, истесао је из камена прилику ослободиоца, те је тај кип дао повода и овој песми.

²⁾ Милоша Обреновића, који је дигао таковски устанак против турака 1815. г.

У њему гледај свих јунака скуп,
Који су тргли тешка јатагана,
Који су мушки отворили бој,
Који су крвљу и животом својим
Из ропства дигли мили народ свој.
Имена њина Србину су света, —
А тих јунака велики је број.

ДЕД И УНУК

Уз'о деда свог унука
Метн'о га на крило,
Па уз гусле певао му,
Што је негда било.

Певао му српску славу
И српске јунаке,
Певао му љуте битке,
Муке свакојакe.

Деди око заблистало,
Па сузу пролива,
И унуку своме рече,
Да гусле целива.

Дете гусле пољубило,
П' онда пита живо:
'Је ли, деда, зашто сам ја
Те гусле целив'о?'

»Ти не схваћаш, Српче мало,
Ми старији знамо!
Кад дорастеш, кад размислиш,
Кашће ти се само!«

ЂЕД УЧИ СВОГ УНУКА МАЧЕВАЊУ¹⁾

Ево теби чедо моје
Јатагана оштра, љута!
Њим је ђедо за слободу
Борио се много пута.

Твоја снага сад тек јача —
И још није време поћи.
Држ' га јако — тако, тако —
Ђедо ће ти припомоћи.

Та ни соко полетарац
Оног правог маха нема,
Ал' зарана крила шири,
Јер се за лет виши спрема.

Знаш ли, шта су наши крши
Сачували српском роду?
Знаш ли како Црногорац
Радо гине за слободу?

Ти јатаган чврсто држиш,
И мишка ти није мека,
А мајка ти удиљ прича,
Шта Косово од нас чека.

¹⁾ Чувени српски сликар Паја Јовановић насликао је слику како Црногорац дед учи унука мачевању.

Ево оштра јатагана,
Ево теби, него моја!
Сави, махни, одби, брани,
Као да си усред боја.

Ево оштра јатагана,
Што је проша̄ кроз сто боја.
Тако, тако, мој унуче,
Тако тако, крви моја!

МОЛИТВА НАШЕ МАЛЕ ДАНИЦЕ

Српско име си ми дао,
Српске речи прво зачу',
Српског оца српску мајку,
Па и сеје, па и браћу.

Дао си ми српске груди,
У венац ме српски спleo
Ја разумем Боже драги,
Ја разумем шта си хтео!

Па зато те Дана моли,
Да ојачаш душу њену,
Да корисна може бити
Српском роду и племену.

ТО ЈЕ БОЖЈА ВОЉА...

Француско ће дете
Бити Француз прави;
То је божја воља,
То је по нарави.

Малено Енглешче
У радости плива,
Што ће Енглеz бити,
У томе ужива.

Питај мало Немче,
Шта ће бити? — Чуј га:
»Немац бићу, Немац!
И за то поштуј га.

Малено Маџарче
Зарана се труди,
Да свом роду служи;
То поштују људи.

Талијанче мало
Талијанству хити,
Та зар би и могло
Друго штогод бити?

Ја сам Српче мало;
Мене Српство чека.
Србоваћу, Боже,
Свога целог века.

Дедови су моји
Крв за Српство лили,
Та је иста крвца
И у мојој жили.

Српски ћу да живим,
Српски да се владам,
И готов сам увек,
За то и да страдам.

То ме учи отац,
То ме учи мати,
То су моји пути
Од Бога ми дати.

ИМАМ ОЦА...

Имам оца, имам мајку
Имам брата, имам сеју
Они мени живот сладе,
Они моје срце греју.

А срце ми загрејано
За њих бије силно, верно, —
И за Српство, које они
Љубе тако неизмерно.

МАЛЕНА САМ...

Малена сам... и птица је мала,
Што се небом у зрак завитлала.
Лако ј' птици, птица има крила,
Аој крила, — кад би моја била!

Па да прхнем по српскоме свету,
— Не по роси и мирисном цвету,
Већ по земљам', што се српске звале,
Где год нађем Српкињице мале,

Да им паднем на те груди беле,
Да им кажем: »Благо теби, селе,
Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку, имаш и бабајку«.

Малена сам... и цвеће је мало,
Што је својом душом мирисало.
Лако ј' цвећу, кад мирисат' знаде,
Па излије из срдашца јаде;
Да сам цветак, као што сам мала,
Ја бих српском свету мирисала.
Па би дошле Српкињице миле,
Многе би се лепо окитиле,
Мет'ле би ме за те груди беле,
А мирис би говорио: »Селе,
Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку имаш и бабајку«.

Малена сам... и звезда је мала,
Што је тамо горе засијала,
Лако ј' звезди, има свога сјаја,
А ја имам само уздисаја;
Да сам звезда, као што сам мала,
На српском бих небу засијала,
Изишле би Српкињице мале,
Па би звезду жељно погледале,
А звезда би говорила сјајем,
Дичним сјајем — српским уздисајем;
»Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку имаш и бабајку.«

Ал' сироче, црне моје среће!
Нит' сам звезда, ни тица, ни цвеће,
Српкиња сам дична Србобрана,¹⁾
С дична града оних дичних дана;

¹⁾ Србобран је град Сентомаш у Бачкој, који се славно бранио 1848. г. у устанку против Мађара.

Кад се сетим, где сам се родила,
Кад се сетим, тад ми ничу крила,
Кад се сетим, не треба ми више,
Тад ми срце, као свет мирише;
Кад погледам милу Србадију,
Тад се дижем више звезда свију,
Више звезда до Бога милога,
Па Га молим а рад Српства свога,
Да га чува, весела му мајка, —
Српство ј' мени мајка и бабајка.

ДИЖИМО ШКОЛЕ

Дижите школе,
Деца нас моле!
Јер има л' гора срама и стида
Нег' своме чеду не дати вида!
Јер ево свегlost свету се спрема,
А наш да пород очију нема?

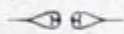
Дижите школе,
Деца вас моле!
Посејте њиву будућих дана,
Радите на њој са свију страна,
Не жал'те труда, — сећајте с' плода,
Ил' нисте синци српскога рода!
Рани нам треба брзога лека, —
Отвор'те извор сретнијег века!

Дижите школе,
Деца вас моле!
Јер брза река поред нас тече
А ми на брегу наше несреће;

Ко има свести, отуд се клони,
Окати виде, брег нам се рони.
Градимо брода, нема се часа,
Сутра смо жртва бурних таласа.

Дижите школе,
Деца вас моле!
Ил' нека зине то наше гробље,
А народ наш ће остати робље;
Слепо ће поћи у свет тај бели.
И молит' мрве, да му удели.
А кад се нашег немара сети,
Само ће наше неоце клети.

Дижите школе,
Деца вас моле!
»Скини ми, бабо, с чела облаке,
Не дај ме, бабо, у просијаке!
Не штеди, бабо, рад добра мога,
Смилуј се, бабо, тако ти Бога!
Јер биће дана, ал' неће среће,
И биће људи, ал' Срба неће!
Помози бабо, помоћ' ћу и ја,
Да српско име јоште просија!
Дижимо школе,
Деца нас моле!

НА СВЕТОГ САВУ

Кад сте јуче, мила децо,
Сви радосни били,
Чистом душом свете песме
Угоднику вили,

Песме вили на његову
И на своју дику,
Светом Сави, српског рода
Првом просветнику,

На ме паде, не знам зашто,
Нека брига љута,
Узда'но сам тога дана
Неколико пута.

Сећ'о сам се црна мрака
И борбе кржаве,
Па сам глед'о у икону
Светитеља Саве.

Одвеле ме брижне мисли
До оних крајева,
Где још ни сад *српској* деци
Српске школе нема.

Како је то њима тешко
Лутати по тами, —
У туђини, у несвојти
Видети се сами!

Благо вама, мила децо,
Којима се даје,
Да у *својој* драгој школи
Прибирате знање.

Где с' језиком миле мајке
Свака врлост буди,
Где с' учите да будете
И Срби и људи.

Штујте школу као темељ
Будућности праве,
Српску школу к'о аманет
Светитеља Саве!

Благо вама идућ' к знању
По српскоме путу,
Ал' ја плачем, кадгод видим
Грану откинуту.

СРПСКОЈ ОМЛАДИНИ

поздрав о омладинској скупштини

Ширите перје лаганих крила,
Соколи млади, пуштајте лет,
Ако вас ико весело прим'о,
Данас вас чека Србињски Свет.

Овамо ћецо, овамо наде,
Кошница чека, да дође рој,
Не треба молит', искат' је много,
Ту имаш права, да будеш свој!

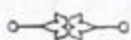
Даљине нема, јер младост лети,
Младост је соко, а није црв,
Српство сад чека најлепшу румѐн,
К'о кад потече образу крв.
Још има овде по неки стари
Милошев, Ђорђевић и Вељков друг,¹⁾
Коло је мало, па малаксало,
Ој, ходи, снаго, па шири круг.

¹⁾ Милоша Обреновића, Карађорђа и Хајдук Вељка.

Они вас зову, — ви не чујете —
Дабогме, ћецо, слаб им је глас,
На гробу седе, још само желе,
Да виде на̄д свој, — да чују вас!
Много је пало прескупих глава,
Само да стеку слободан кут,
Где ће се стицат' унуци врли,
Да шире срећи, слободи пут.
Ох, да је Душан, Милош и Ђорђе
Ох, да је Вељко данаске жив,
Уз вашу снагу, уз вашу вољу
Сваки би био трипута див!
Дођите, вид'те колевку своју,
Дедова својих јуначки гроб,
На њему пишу злаћана слова:
»Живот прегори, ал' не буд' роб!«

Дођите, ћецо, доне'сте жара,
С вама ће доћи живот и на̄д,
Та вашом снагом народ је снажан,
Младошћу вашом народ је млад.
Ви ћете скоро из наших руку
Примити крму, прихватит' рад.
Дођите, вид'те, је л' добар темељ
За ваших тежња будући град.
Дођ'те нам тако, к'о дете мајци,
Што срце крије, нек језик да,
Што год вас боли, што год вас тишти,
Нек чује мајка, нек народ зна.
Чиста слобода запреке нема,
Њена је вечност и — цео створ.
Тешко си оном, ко би свом наду
Спречити смео слободан збор!

Дођите синци из даљна света,
Нека се скупи, што год је жар,
Ту се зарец'те да ћете хранит'
— Сви ћемо хранит' — тај свети дар.
Дођите сложено, сваком је можно,
Донес'те живот, донес'те над!
Та вашом снагом народ је снажан,
Младонићу вашом народ је млад!

С Р П К И Њ А М А

пред Видов дан

Ој, ви, наша лепша пђло,
Ви украси наше леје —
Српске мајке, српске љубе
Српске кћери, српске сеје!

Да ви знате своју снагу,
Кâ што знате наше јаде,
Сатрле би чаролијски
Нашег срама накараде.

Ој, ви, наша боља пђло,
Мекша срца, више душе,
Да ви знате, шта имате
Какву надмоћ и оруже. —

Из пехара наших дана
Просуле би капи горке,
И странце би задивиле
Наше драге чудотворке.

Шта, зар не би мог'о створит'
Ваше свести узлет јачи,
Да у мушком глибу нашем
Све се махом преиначи!

Ил' да викне једна, прва,
А за њоме све остале:
»Отреси се старе клетве,
Залут'о си, Србе, брале!«

Или да се загрлите,
Ка што с' грли цвет у венцу,
Па ви прве да скочите
Раваници ил' Крушевцу.

И оданде да затруби...
Јест, цветови да затрубе:
»Сложне су вам мајке, ћерке,
Сложне су вам сеје, љубе!

»И ево нас, ту стојимо,
На бедему српске свести,
И овамо не сме проћи,
Ко се слогом не причести.

Ми Косово разумемо«...
И људима грмну жене:
»Не примамо к' себи Србе
Завађене, разбијене!«

* * *

Мож'да ми је песма санак...
Па и санак ево, на'те,
Ви, србињска лепша пђло,
Ви што дивску моћ имате —
Ако снагу своју знате.

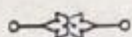
БЛАГО РОДУ...

Благо роду, кога зâри
Света зубља,
Где су жене и дјевојке
Пуне жарког родољубља.

Жена ј' мати својој дјечи,
А девојка тек ће бити,
А мајке ће своју дјецу
Родољубљем задојити.

У дјечи ће ово млеко
Порумењет', крв ће бити, —
Тај је народ свјетла лица,
И чуда ће починити.

Српски роде, патни роде,
Јаду твоме нема броја,
Бог ти дао таквих жена,
Као што је Милка моја!

АЛА ЈЕ ТО ДИВНА ЗЕМЉА!

Ала је то дивна земља
Наша мила, драга Босна!
Ох, кад би се могло рећи
Као негда и: поносна!

Поноса је негда било, —
Ми га нисмо запамтили,
Хајде, да га ускрснемо
Браћо моја, друзи мили!

Ал' не да се то набрзо
После дуге проклетиње,
Није мален то задатак,
Из даље се то почиње.

Прво треба с лица сирати
И најтању сјенку срама,
Па се онда оружати
Надчовјечним врлинама.

Дјецу ваља одојити
На грудима српске слоге,
Жртве треба подвојити,
Да не тону наде многе.

Презирањем ваља скратит'
Покушаје духа злосни', —
И понос ће сам се вратит'
Својој Босни.

ЦРНОГОРЦУ

Црногорче царе мали,
Ко те овде још не хвали?
Мачем бијеш, мачем сечеш
Мачем себи благо течеш!

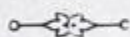
Бранко.

Многи тражећ'пусту славу
У срамни су амбиз пали,
Тебе слава сама тражи,
Црногорче, царе мали!

Ти слободу тамо штитиш
На врлетни' камивали',
Ко ти за то име не зна,
Ко те овде још не хвали!

Народи се журе мети,
А ти летиш, да претечеш;
Кад слобода зајаукне,
Мачем бијеш, мачем сечеш!

Сретна мајка, што те роди,
Сретан народ што те има,
Мачем себи, — ал не себи —
Благо течеш нама свима.

ПОД ИКОНОМ СВЕТОГА САВЕ

Болна лежи добра мајка,
Не силази с одра свога,
Удовица ј' — деце има,
Једно мање од другога.

Друга нема, — деце има,
За децу би живот дала,
Али ако душу пусти,
Шта ће, шта ће деца мала?!

Мрак би био, али није:
Болесници више главе
Кандиоце тихо гори
Пред иконом светог Саве.

Ил' је зебња ил' је страва,
Ил' је слутња, ил' што више?...
Око мајке деца с' купе, —
Мајка врло брзо дише.

Поноћ куца, деца бледе...
Најстарији и најјачи,
Кад отаре сузе своје,
Таре сузе својој браћи.

Мајка б' хтела децу спасти
Од зла, што се на њих спрема,
Хтела би им нешто кас'ти,
Али гласа више нема.

Ко би знао мисли њене,
Ко би знао њене муке?!
Најстарији синак приђе
И ледне јој љуби руке.

Ти пољупци даше снагу
Дахом младе душе, здраве,
Мајка диже руку нагу
Ка икони светог Саве.

»Знаш ли, шта би хтела рећи?«
То говори, рука пада;
Око таје, срце стаје,
Али јоште има нада.

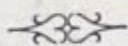
Има нада у првенца,
Да ће знати, да ће хтети —
»Разумем те, мајко драга,
И држаћу у памети.

»У груд'ма ће мојим' живет'
Мис'о твоја, твоја жеља,
Ја ћу водит' браћу своју
Путем овог светитеља.

»Окаљат нам образ неће
Ни сто мука, ни сто беда;
Схватићемо, памтићемо,
Да смо српске мајке чеда.«

Ове речи замедљаше
Горки пехар задњег часа:
На устима боне мајке
Благ се осмех заталаса.

Кандиоце затрепета
Пред иконом светог Саве;
Деца стоје, цвет до цвета —
Венац око мртве главе...

ТА ЗНАЈУ ОНИ...

Србине брате, немој изнемоћи!
Та знају они права наше моћи;
Та знају они, ко по сраму лута,
А знају људе са правога пута;
Та знају отров из својих извора,
И знају, да се то пити не мора,
Та знају они, знају, добро знају —
А ти се држи, док и не признају!

Та знају они, да ми нисмо чета,
И да је нама домовина света;
Провиде они народне нам груди,
И знају за чим свесна душа жуди;
И знају, да се радо трни за род,
И знају да смо и какав смо народ;
Та знају, знају, добро они знају, —
А ми се држ'мо, док и не признају!

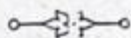
Та знају они, шта је земља срећна;
Та знају, да је правда само вечна;
И знају они — у доброј су школи —
Да једна рана цело тело боли;
Та знају они и увиде чисто,
Да Србин неће самоубијство;
Та знају они, знају, добро знају,
А ми се држ'мо, док и не признају!

Та знају они, да смо тврди, смели,
(А још би мало варати се хтели)
А знају, да смо једноставна душа,
И да се народ издајица гнуша;

Та знају они, шта нам свима прети,
И страх већ преза у њиној памети;
Та знају они, знају, добро знају, —
А ми се држ'мо, док и не признају!

Та знају они краја таштом труду,
И знају они, да је то залуду.
Сећају с' они својих пријатеља,
Кад нас је стегла општа куга веља.
Та знају они, да ђаво не спава,
Да слога сама нас и њих спасава,
Та знају они, врло добро знају, —
А ми се држ'мо, док и не признају!

Та знају они, браћо моја мила,
Где пропаст зија — далеко нам била!
Та знају они, где је гроб слободе,
Знају и тебе, мој јуначки роде,
Чули су, видели, куд се жељом крећеш,
Да друкче не знаш, не можеш и нећеш;
То они знају, врло добро знају,
А ми се држ'мо, док и не признају!

„НЕМА СРБА“

(веле Старчевићеви велики Хрвати)

Даклем нема Срба! — Нема, нема, нема!
Веле наша браћа, велики Хрвати;
А Бог би знао — мож'да нас и нема!
Мож'да већ одавно трунемо у гробу.
Можда већ ни црви нема шта да пију
У сухој цеви српских, последњих костију!

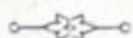
А ко је оно, што с' у Црној Гори
За слободу бори?
А ко је оно, тужна ли му мати,
Што у сузној Босни за крст часни пати?
А ко је оно, око Дрине, Саве,
Што диже барјак светитеља Саве?
А ко је оно, што прикупља моћи
И мач свој оштри на Вељковој¹⁾ плочи?
А ко је оно од Пеште до Срема?
А ко је оно што се Сремом шири,
Па чак и у Загреб јато му завири?
— Ваљда су вампири?

Ил' мртви дуси косовскога доба,
Танане сенке из србињског гроба,
Па дошли брату, великом Хрвату,
Моле га лепо, нек се сети брата,
Нек се сети покојних Србаља.
Нек пали свећу за покој им душе,
А ради братства и љубави верне
Нек Српски Народ кадикад спомене,
А братско срце Старчевић-Хрвата
Кад спази слике, грозница га хвата.
И следи му се она крвца врела,
Ледене капље капљу му са чела:
'>Све ћу учинит', све ћу, све ћу, све ћу,
Само му имена споменут' нећу!<

Чудно је то братство Старчевић-Хрвата,
Та оно се боји свога мрвог брата.
Страшљиви брале, де се ојуначи, —
Или шта та мука, шта та страва значи?

¹⁾ песник мисли Хајдук Вељков гроб.

Шта те у тако очајање баца?
Данашње с' доба не боји мртваца.
Или можда нису ово мртве сени?
Ти можда знадеш боље него ико,
Да Србин живи, живи увелико,
Па стрепиш за своје саможиве цели,
Да братац с тобом баштину не дели.
Ал' српско име нису стрли мрски
Тирани јачи, ни векови турски.
Будућност српска чедоносна ходи,
Можда ће опет Немање да роди,
Не бојте с' у напред за име Хрвата,
Србин зна братскије загрлити брата!

ШТА СЕ ЧУЈЕ?...

Шта се оно чује из Загреба града?
Не чује се добро, где год правда страда...
Знамо ми то добро, како се раками:
»Хрвати су слаби, кад остану сами!«
И глас један српски превари се, кличе:
»Та хрватска борба Срба се не тиче.«
(Глас је овај само тренут бола крен'о, —
Ал' то не би било српски ни поштено).

На Хрвата с' дижу лажи и клевете,
Ал' то само за то, да му лакше прете;
На Хрвата дижу вериге и мрежу,
Ил' да га улове или да га вежу.
Јуче ј' била претња, а хајка је данас,
А при овој хајци рачунају на нас,

На увреде оне, боле српског рода —
Али стан'те мало: крв још није вода!

Копрену ми дајте, да покријем њоме,
Све што није братско у народу томе,
А истина стара да с' покаже јача:
У невољи знаћеш, који су ти браћа.

Хрват се не бори, да што отме коме,
Чува свети огањ на огњишту своме,
И док тако чини, у најтежи дани
И Бог је и правда, на њиховој страни.
А куда ће Србин? — Зар он да се даде
Путу, на ком нема закона ни правде?

Шта се нама пати, то ми Срби знамо,
Ал' у патњи својој поноса имамо,
А тај понос не да, да примимо дара,
Који браћу нашу хоће да обара.
Хрвати су данас на отпору чисти,
А невољом њином ко би да с' користи,
Тај би драг и мио хајкачима био, —
Али би поштење српско погазио.

Тргујући жидски рана се не вида:
На поштењу само будућност се зида.
Данаске нам браћа на прелому пате,
Тешко им је рећи: »Помози нам брате!«
Ал' ми разумемо и ко збори немо, —
Будућности нашој ми то дугујемо.

Зато, Срби, чујте: чврсто стојте сада
На бранику, где је и закон и правда;

Ојачајте снагу патника Хрвата.
Нека зна, да има у невољи брата;
Нек се једном види, каква ј' слога благо,
А они ће после... како год им драго.

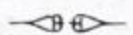

МОЈЕ УВЈЕРЕЊЕ

Посматрајућ' прошлост српску,
Осјећајућ' садањост,
Мислим, смишљам, шта све може
Донијет' нам будућност.

То су дању моје мисли,
То су ноћу моји сни, —
И ја браћо не бојим се,
Што нас дјеле вјере три.

Нека буду и три вјере,
С тог' не прјети Српству пад, —
Само нек је једна љубав,
Само нек је један над.

СЛИКА И СЛИКА

У добру се браћа завадила,
У невољи опет загрлила,
Загрљени, опасани снагом,
Вратили се своме добру драгом. —
Та је слика и лепа и мила,
Давно ми се у душу упила.

* * *

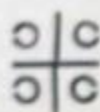
Другу браћу стисли јади сињи,
Туђа сила гони их и кињи;
Ал' не стају пред душмана свога,
Већ се дижу један на другога;
Срџба срџбу, злоба злобу креће,
Како 'но им никад сванут' неће.
Та је слика —
Ђаволима дика.

НА ВЕЛИКИ ПЕТАК

Ој, Исусе, мучениче света
Ја те гледам на крст разапета;
Ти издишеш под теретом рана
Гроб те прима, али за три дана.
Ти се диже,
Својој слави стиже,
А крст Србу
Остаде на грбу.

Око крста у четир му кута
Четир слова Христом задахнута,
Остављена да закрешу кресом,
Раздрмана ђаволом и бесом.
Слова ова, часног крста зраци,
Слова ова, словености знаци,
Зна се, шта би требала да кажу,
Ал' с' ни сама међ' собом не слажу;
Од како су, једно друго вређа,
Једно другом окренули леђа.

Кад ћеш, Боже, грмнут' са небеса
И протрести, што треба потреса,
Расклиматат' чаролију беса,
У ред ставит' та наша словеса,
Њина љубав, да народ задужи —
Шта ко учи, да и пример пружи.

СЛОГА

Зар да и ја слози пјевам?
Тражи л' она моје гласе? —
Не пјева се њојзи тако,
Појединце, сваки за се.

Загрл'мо се, браћо драга,
То нас учи српско коло.
Без слоге су диви пали,
Слаб је народ с њом одол'о.

И ако су међу нама
Горе, поља, рјеке, стјене,
Нек једнако срца бију,
Нек су душе загрљене.

Пјевали смо слози доста
Танким грлом, жељом смјелом, —
Ал' не треба слози пјесма,
Њој се пјева мушким дјелом.

Не требају њојзи пјесме,
Њој требају само људи,
И ако су слабомоћни,
Слога снажи, снага суди.

Оснажи нас, слого света,
Да викнемо ведра чела:
Коме слого српска смета,
Неслога му дом разнела!

ЧУЈМО!

Хоће и слого нама коју да рекне.

»Од како је свет на свету,
И на њему људско јато,
Нигде није моје име
Тако много спомињато!

»Има силних, има слабих,
Има вел'ки' има мали',
Ал' ни једни нису мене
Кол'ко Срби спомињали.

»Из тог видим, да ме цене,
Као мелем многих зала, —
Срби браћо, то је лепо,
Срби браћо, баш вам хвала!

»Али сад би већем могли,
Богу се молећи,
Са те лепе теорије
Мало к — пракси¹⁾ прећи.

¹⁾ т. ј. да не буде слогe само у речима, него и у делу.

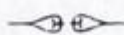
У КОЛУ

Кад год коло поиграмо,
Привиђења видим многа, —
На коло се осмејкује
Српска слога;

Ех, тада су испуњене
Жеље њене,
Види Србе и Српкиње
Загрљене.

Не можемо увек играт',
Ма и млади,
Позива нас дужност наша,
Збиљски ради.

Ал' сваки нам пос'о нек се
Тако снује,
Да се слога увек на нас
Осмејкује.

НА ЗБОР !

На збор! На збор!
Црна се гуја из трулежа гњила
Около врата нашег обавила,
Отров је њезин на прси нам кан'о, —
А ми од срама бол не осећамо.
Ласно је с болом, том смо давно вични,
Ал' срам нас дави, Срби моји дични!
На збор! На збор!

На збор! На збор!
Који смо прегли једној светој цели,
Одбац'мо сада све, што браћу дели.
Збор овај места сваком брату сирема,
Ту места само издајници нема.
Покаж'мо да нас виши дух облеће,
А издајнику, да га нико неће.
На збор! На збор!

На збор! На збор!
Један је часак кадар наћи слогу
И њоме опрат' љагу многу, многу.
Не може л' слога данаске нас слити,
Ја сумњам, да ће икада је бити.
Загрлимо с' једном као Срби прави,
Не дајмо, да нас срамота удави!
На збор! На збор!

На збор! На збор!
На збору неће требат' много речи,
Јер сви ми знамо, шта нам душу гњечи;
Само ће рука стиснут' руку јако,
А то ће значит', тако ил' никако!
Па светим жаром, с поновљеном свести
Слога ће сложне на дело повести.
На збор! На збор!

БИРАЈТЕ !

Слободан избор, отворена врата —
Бирајте, браћо, ево кандидата !
Ево ће »Жижа«¹⁾ да их ређа сама:
Бирајте себи дику или срама;
Бирајте слогу, чега с' душман боји,
Ил' волите раздор, — до воље вам стоји.
Бирајте њиви тучу или жетву,
Бирајте себи благослов ил' клетву,
Бирајте себи име, име узор-птица,
Ил' волите име сињих кукавица.
Бирајте образ, за чим људи гину,
Ил' на срамно лице лажну образину;
Бирајте браћо, сложено у слободи:
Хоћете л' светлост, ил' вам тама годи?
Бирајте, браћо, како вам се хоће,
Хоћете л' свести, ил' ћете слепоће.
Бирајте, браћо, како вам се свиди,
Да се Србин дичи, ил' да се постиди.

На срце руку, а и како не би,
Не бирате другом, већ бирате себи.
Бирајте с' лица или са налича,
Хоћете л' благости, ил' сте жељни бича?
Хоћете л' штаку, ил' волите буџу?
Бирајте вољу, своју или туђу.
Ту су пастири, а ту су и вуци,
Бирајте, браћо, у вашој је руци.
У мутној води ђаво рибу пеца,
Сад будите људи, ил' остајмо деца.

¹⁾ Лист »Жижа«, у коме је ова песма изашла.

Будите верни започетом делу!
Будите лојални¹⁾ према свом начелу!
Паз'те, да вас влада ума не укори!
Бирајте оног, кога воли гори —
Јест', — тамо гори, у — вековни' двори',
Од куда најјачи ведри и облачи.

Бирајте, браћо, (ма да се ко срди)
Оног, ког ће — *ваша савест да потврди!*

СРБАДИЈИ

(пред изборе на народно црквени сабор²⁾)

Душмани се љуто роје,
Тешко оном, који дрема!
Србадијо, очи моје,
Зар не видиш шта се спрема?
Зар не видиш, како су се
Жиле твоје отвориле,
А отровни црви хоће,
У крв твоју да умиле!

Зар не чујеш, где те зову,
Да сам себи копаш гроба!
А над тобом анђ'о виче:
'Сад се прѣни, још је доба!
Још у теби срце куца,
Још у теби снага бије,

¹⁾ Значи: верни.

²⁾ Срби управљају у Угарској и Тројединци сами својом школом и црквом, а законе тој самоуправи доноси сабор, који се састаје у Карловцима у Срему.

Јоште многи у сну преза,
Кад се сети Србадије.
Још на твоји' груди' стоји
Амајлија против врага,
Још у твојој слози лежи
Твоја срећа, твоја снага».

Ал' зашто се злотвор смеши?
Зар не чујеш, е ти с' руга,
Да ти ниси кадар скупит'
Седамдесетипет друга,¹⁾
Седамдесетипет брата
Од једнога соја крута,
Што ће рећи: »Натраг, кривдо!«
Седамдесетипет пута,
У које је једна воља,
Једна душа задахнута,
Што ће рећи: »Недам ти се!«
Кол'ко треба, толко пута.

Седамдесетипет тића
С једним духом и жељама,
Од једнога жарког огња
Седамдесетипет плама,
Па да буду једна гласа,
Да соколи буду сами,
Да ни један, баш ни један
Образа ти не посрами.
Да удариш темељ срећи,
За којом ти душа жуди;

¹⁾ Толико се бира посланика на народно-црквени сабор.

Да и душман мора рећи:
»Бе аферим, то су људи!«
Да ти образ буде дичан,
К'о што ј' икад мож'да био, —
Ај, а то се лако може,
Ти то можеш, Србадијо!

Све то може сложна воља, —
Де, покажи то Мађару,
Па да таки с душе спереш
Старе грехе, клетву стару.

СОКОЛИ, СОКОЛИ!

Соколи, соколи,
Што сте тако ретки?
Гњездо вам је сада,
Тек у приповетки.

Српске тице красне
Из старине свете,
Где сте, где сте? Јер нам
Изгинут', не смете.

Плачете ли гдегод
За јунаци стари?
Ил' молите Бога,
Да нове подари?

СРБИНУ

Не лије се крвца наша,
— Сад је страшан мир —
Сада црви нашом крви
Пирују баш пир.

Не севају оштри мачи,
Не бије се бој,
Да јунака јунак види,
Па да викне: стој!

Не гони нас бојна труба
На витешки чин, —
Тад витезу показли би,
Ко је српски син!

Не чују се баљемези,¹⁾
Онај поштен глас, —
Па да вид'те наше жене,
А камо ли нас!

Да је ово бритка ђорда,
Што нам крати век,
Ђорди би се наш'о Ђорђе,²⁾
Наш'о би се лек.

Није ово мушка хора,
Није мушки бој,
Кад се каже: »Обори ме,
Па је мејдан твој!«

¹⁾ топови.

²⁾ Карађорђе.

Кад Србина мач позове,
Тад је Србин лав,
Кад се брани, кад мегдани,
Свет га позна сав.

Ал' ту није јуриш бојни,
Ни јуначки скок, —
Сад полако душман пије
Живота нам сок.

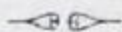
А нас поји срамом нашим,
— Зна шта трује груд, —
Па се смије, јер му није
Залуд био труд.

Зато Србин главу спушта
У дремежу свом,
Зато Србин тако ћути, —
Није вичан том.

Не лије се крвца наша,
— Сад је страшан пир —
Сада црви нашом крви
Пирују баш пир.

Србин таје, Србин бледи,
— Грозна иде коб!
Већ га смеју зват', да себи
Сам ископа гроб.

А ја гледам живим оком
Срамни удес твој!
— Тако ли ћеш зар преминут',
Сив соколе мој?!

ПРЕМИШЉАЊЕ

Сви већ веле, време ј' зрело
Треба рука јака,
Требаће нам мушких груди
Гвоздених јунака.

И ја велим: зрело ј' време
Треба рука јака,
Требаће нам мушких груди,
Гвоздених јунака.

Али опет кад се сетим
Многих слатких стаза,
На којима румѐн губи
Материна маза,

Кад се сетим »фортенцера«¹⁾
Фризиране²⁾ главе,
Дој тужан с обе стране
С обе стране Саве,

Кад се сетим преживелих
Малолетних тића,
Кад се сетим налицканих
Српских фићфирића,

Кад се сетим занесених
Помодарских слута,
Масноусних готована,
Трбушастих трута,

¹⁾ Који започињу и воде на забавама туђе игре.

²⁾ Накудрављење.

Кад Србина мач позове,
Тад је Србин лав,
Кад се брани, кад мегдани,
Свет га позна сав.

Ал' ту није јуриш бојни,
Ни јуначки скок, —
Сад полако душман пије
Живота нам сок.

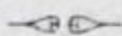
А нас поји срамом нашим,
— Зна шта трује груд, —
Па се смије, јер му није
Залуд био труд.

Зато Србин главу спушта
У дремежу свом,
Зато Србин тако ћути, —
Није вичан том.

Не лије се крвца наша,
— Сад је страشان пир —
Сада црви нашом крви
Пирују баш пир.

Србин таје, Србин бледи,
— Грозна иде коб!
Већ га смеју зват', да себи
Сам ископа гроб.

А ја гледам живим оком
Срамни удес твој!
— Тако ли ћеш зар преминут',
Сив соколе мој?!

ПРЕМИШЉАЊЕ

Сви већ веле, време ј' зрело
Треба рука јака,
Требаће нам мушких груди
Гвоздених јунака.

И ја велим: зрело ј' време
Треба рука јака,
Требаће нам мушких груди,
Гвоздених јунака.

Али опет кад се сетим
Многих слатких стаза,
На којима румѐн губи
Материна маза,

Кад се сетим »фортенцера«¹⁾
Фризиране²⁾ главе,
Дој тужан с обе стране
С обе стране Саве,

Кад се сетим преживелих
Малолетних тића,
Кад се сетим налицканих
Српских фићфирића,

Кад се сетим занесених
Помодарских слута,
Масноусних готована,
Трбушастих трута,

¹⁾ Који започињу и воде на забавама туђе игре.

²⁾ Накудрављење.

Кад се сетим понижених
И робовских душа,
Угојених ладолежа,
Продераних гуша,

Чивутлија, што не знају
Бога, него »барес«³⁾
И земаљских питомаца
Што пуше »миларес.«⁴⁾

Трговчића, који пију
Шампањ у трактеру,⁵⁾
Српског момка, ког батином
Уче карактеру,

Богослова, што су вешти
Само љубит руке,
Свештеника, што ни име
Не зна попа Луке,⁶⁾

Литерата, који само
Кавгу сејат' знају,
Уредника, који перо
За дукате дају,

Кад се сетим, кад се сетим...
Није казат тебе,
Да ми срце, да ми душа,
Да ми мис'о зебе.

³⁾ Готов новац.

⁴⁾ Скупе цигаре.

⁵⁾ Гостионици ; шампањ је врло скупо вино.

⁶⁾ Поп Луке Лазаревића, чувеног јунака у Карађорђевоу устанку 1804.

НА НОВУ ГОДИНУ

Весел'те се браћо,
Бер'те наде витке,
Ниж'те жеље цветне,
Примајте честитке!

Слатко брује песме
Телеграфских жица,
Лепо прија вино
После василица.

Данаске је вес'о
Богат и сиромас';
И песник би с њима, —
Али није дома.

Одвела га мис'о
Неком даљњем крају,
У тамницу грдну
Међу тужну рају.

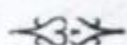
На ледену стену
Голим грудма пао;
Ледени се камен
Горко заплакао.

Песник гледа муке,
И слуша јауке,
Види ране љуте,
Сузама посуте.

Биди живо тело
Како јастреб кљује,
Душа му се грози,
Јера клетву чује.

А клетва је страшна,
Продире му кости, —
— Да чудних здравица
Српској будућности!...

Весел'те се, браћо,
Поред чаше вина,
Да с' не чује ова
Клетва из даљина...

ТЕШКО РОДУ...

Тешко роду и племену,
Коме грабеж душу слади,
Што би хтјео срећу своју
Да изида на неправди.

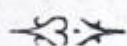
Тешко роду, ког авети
На слободу туђу крећу,
Он на мач свој не уреже:
»Своје не дам, туђе нећу«.

Тешко роду, чије груди
Насилничка објест жари,
Куд год крочи, жељу носи
Да робов'ма господари.

Друкчија је српска душа,
Друкчијег је Србин кова,

Друкче с ори у тишини
Стара пјесма Србинова.

Чуј, шта српски гуслар кличе
И у миру и у боју:
»Волим своју губит' главу,
Нег' огрјешит' душу своју«.

НАРОД

Ал', бога вам, делије,
Дипломате круте,
Кад се чаша прелије
Шта вам срца слуте?
Круноноше велије,
Кад сте баш у цвету,
Шта мислите, за што су
Народи на свету?

А, бога вам, господо,
Стара, нова кова,
Што хиљаде гладују
Рад ваших столова;
Што вам силни робови
Златне дане преду, —
Шта мислите, за што су
Народи на свету?

Протухе, што лажете
Своме господару,
Да вас мало провоза
На златном батару,

Чанколизи, кад сте већ
Постигнули мету, —
*Шта мислите, за што су
Народи на свету?*

А дембели, што но се
Просвете бојите,
На народу крвав зној,
А ви се гојите!
Што под расом кријете
Саможивост клету, —
*Шта мислите, за што су
Народи на свету?*

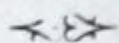

КО ЈЕ ЛОЛА

Је ли онај лола, који неме плате,
Па ипак не пузи, звање да му дате,
На коме је рухо отрцано, старо,
Али за то није ни лаг'о ни хар'о?
Је ли онај лола, који нема крова,
Кој' нема каруца, шума, ни волова,
Кој' не служи своме трбуху, ни грши,
Али дужност своју по савести врши,
Који оре, копа, туђу њиву тежи,
Кад богата трулеж на душеку лежи;
Који знојем кваси суха леба коре,
Па још уз то вели: « Не дај, Боже, горе! »
Кој' је вичан трпет' свако чудо живо,
А он неће ником да учини криво;
Кој' се мучи, грби и поваздан пати,
Да порезу грдну за времена плати,

Да се могу лакше купати у меду
Свакојаки створи, што га презиреду;
Кој' поштено сноси сиротињу круту,
Ал остаје за то на правоме путу, —
Не зна своје мисли, своје жеље крити,
А готов је бојак за слободу бити;
Кој' истину љуби, што обећа, даде,
Несретнијем брату и помоћи знаде,
Који сам исхрани целу својту своју,
А не живи никад о туђему зноју;
Који у зло доба мучне дане траје,
Али за то душе своје не продаје;
Кој' неправду мрзи, издајства се гади,
Јер му ј' хлебац сладак, што га сам заради;
Који простом душом тежи вишој мети,
А за своје право знао би умрети,
Ком' поштено срце под ритама бије, —
То ли је зар лола?... Не, тај лола није!
Знате л' ко је лола? — Ако нисте знали,
Кога случај луди у благо завали,
Па кроз живот јури к'о на коњу бесном
По широком свету, беснилу му тесном;
Који нема Бога мимо блага свога,
Нижућ' лета млада без икаква рада,
Само сласти лови, само трбух тови,
А од других иште, да су му робови!
Знате л' ко је лола? — Ко је »виша соја«,
А никад му доста сиротињска зноја,
Кој' раднику плоде, Богу дане краде,
А никада не каже, да доста имаде.
То је лола, кога ташта лудост вара,
Да је друкче рођен, нег она »фукара,«

А »фукара« да је само за то туди,
 Да му створи свега, што му срце жуди,
 Да му тако игра, како он загуди,
 Ил' да буде жртва високој му ђуди.
 Знате л' ко је лола? Ког наведу врази,
 Да истину, правду кривоклетно згази,
 Који свету лаже, да он Богу служи,
 А свет види, да се с ђаволима дружи.
 То је лола, који живо дрво жљеби,
 Који своје знање на зло употреби,
 Који правду неће ил' не сме да брани,
 И онога кињи, ко га хлебом храни,
 Који нема срца, нема ни милости,
 Који има само своје себичности,
 И кошуљу скида, коме скинут може,
 Где кошуље нема, тамо дере коже.
 То је лола, који није вичан раду.
 До јуче се ваљ'о у лењила смраду,
 До јуче је кук'о гладан у свом куту,
 А данас осван'о у црном капуту.
 Па не скрива лица, нег га диже дигом
 Оно јадно лице с Кајиновим жигом,¹⁾
 Кој' се руга срцу, кој' се смеје слоги,
 Ком је онда добро, кад кукају многи.
 Знате л', ко је лола? Који има дара,
 И да има душе, не би им'о пара;
 Кој' би мог'о свога дићи и помоћи,
 Ал' се боље плаћа, да му копа очи.
 Јест, имаде лола, великих и мали',
 — Ето, то су лоле, ако нисте знали!

¹⁾ т. ј. јер је као Кајин убио брата.

НЕКИМ ЦИНЦАРИМА

Чујем, да с' и ви Срби зовете, —
Српске су банке и вама свете,
И ви сте радо на српској стази,
Кад год вас зову српски мирази;
Српским се трудом деца вам сите,
Српском се муком и ви гојите,
Ал' су вам туђи србински јади —
Цинцари стари, цинцари млади!

Приносе Срби жртве слободи
А њина слава и вама годи,
И ваши брци смеше се туди,
Кад се јевропа Србинству чуди,
Још да уроди плод српске крви,
Та ви би били на дѣлу први,
Први на слави и на паради, —
Цинцари стари, цинцари млади!

Ал' јоште није берићет зрео,
Још није дигнут барјачић бео,
Још пушке зборе и љути мачи,
Још, Бог би знао, ко ће бит' јачи,
Још зјају страшна душманска зјала,
Још није у мед сикира пала;
За то пуштате, нек други ради, —
Цинцари стари, цинцари млади!

Боре се браћа, боре се тамо,
Што ништ' не траже — слободу само,
И лакше дају животе своје
Нег' ти, цинцаре, крајцаре твоје;

Ох, крв лијући кућа се кући,
Темељ се меће, српске нам среће,
И ваш се тамо бољитак сади —
Цинцари стари, цинцари млади!

Мутне су звезде српског нам неба,
Јаучу деца: »Хлеба нам треба!«
Гола се нејач у стење збила,
Крв се и суза уједно слила.
Сад српско злато будућност вреди,
Ако га Србин Србу не штеди.
А ваше злато? Шта оно ради,
Цинцари стари, цинцари млади?

Ваша се кеса грчевно стегла,
А савест ваша на њу је легла,
На њојзи спава, на њојзи снови,
Њоме се греје, у њој ужива
Ухо вам глухо српском јауку,
Златни вас ланци у понор вуку,
Срце вам златне оклопе гради, —
Цинцари стари, цинцари млади!

Цинцари стари, цинцари млади,
Друкче се зида, друкче се гради,
Друкчим се жртвама разбија тама, —
Не пада крушка у крило сама;
Народној срећи скупља је цена,
Ал' тим је већа дивота њена,
Најпре се ради, п'онда се слади, —
Цинцари стари, цинцари млади!

НАШИ ЈАДИ

Србин има доста моћи,
Ума свежа, духа чила, —
Оне дуге српске ноћи
Нису биле без светила,
Србин има дара стројна,
Има скока, има лета,
Има жара самосвојна,
Живу клицу лепша цвета.
Србин има нада веља,
Србин има дивних жеља, —
Србин има пријатеља.

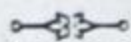
Хај, к'о да се рај и пак'о
На србинску пропаст друже,
Као да се сав свет мак'о
Прот Србина на оруже,
Горе, доле, десно, лево
Стене, место срца мека,
Ил' закликт'о ил' запев'о,
Остаје му без одјека.

Души са дна воља радна
Хита јави свога сања,
Тражи мајку, — она хладна,
Тражи брата, — он га гања,
Тражи друга, — он се руга, —
Тискају га, затиру га;
Оком гледа на суседа,
Ту га срета мржња бледа,
Мржња, завист, пакост злоба
Или клетва груди мразни',
Ближе, даље, свуд грдоба,
Зазирање и бојазни.

Пође л', болан, да се склања,
Под закриље моћних снага,
Из облака непризнања
Лед и туча удара га.
Где за другог цвеће ниче,
Ту се њему чемер спрема;
Тражи л' правде, ох, патниче,
Твојој муци правде нема!
Где се свака рана вида,
Нема лека његовога,
Злотвор руши, што год зида
То сироче доба свога.
Откуд чека топле зраке,
Са те стране гром га стреља,
Са те стране и са сваке
Србин нема пријатеља.
Као да ј' мета свију врага:
Српски живот, српска снага.

* * *

Тешко ли је ширит' крила
Кроз поноре тол'ких зала, —
Ал' још ни сад српска вила
Не би надом очајала,
Још он не би изнемог'о
Преко мора, преко гора
Својој срећи да поврви,
Да не има, ох, злотвора
Од свог млека, своје крви!

ИЗДАЈИЦИ

Свака ј' тица у свом јату,
Свако тежи своме брату,
Својим братом тугу блажи,
У свом јату среће тражи.
А куд тебе носи крило,
Издајицо? Срам те било!

Кад неправда духом крутим
Стане шибат бичем љутим,
Братац брату шапће ти'о:
»Бог ме није одродио.«
— А ти лижеш туђе биче,
Издајицо, несретниче!

Препате се муке многе,
Док се дигне кула слоге,
У њој олтар наде живе, —
Душмани се на њу киве, —
Ти помажеш, да је сруше
Издајицо, кам' ти душе?!

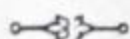
У народа срце здраво,
На њ' се баца црни ђаво,
Ал' не стиже из даљине,
Ти си ближе, српски сине, —
Да ко би га тако уј'о!
Издајицо, мрска гујо!

За чим деди крвцу лише,
За чиме ти мајка дише,
За чим сеја сузе лије,
За поносом Србадије,
Све то дере рука т' смела, —
Издајицо, крв те клела!

Српском сину цвет је миља,
Кад га народ благосиља,
За то чува своје име,
Да с' у тузи дичи с њиме,
А ти с' волиш Вуком звати,
Издајицо, јадна т' мати!

Али гутај меда клета
Из кошнице српских штета,
Благуј, благуј, време ти је,
Док ти народ чемер пије,
Благуј, благуј, благуј, море,
Издајицо, слепи створе!

Кад се роди сунце наше,
Попадаће тиран-паше;
На развали врашких снага
Грлиће се браћа драга, —
Ти ћеш свиснут од срамоте,
Издајицо, не било те!

БИЛДУНГ

Душанова два потомка
Деветнајсти славе век,
Седе млади код клавира, —
Она »нобл«¹⁾, а он »кек.«²⁾

¹⁾ Отмена. ²⁾ Дрзак.

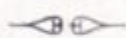
»Цум ентцикн!³⁾ Ал' још само
Један валцер,⁴⁾ же ву при!⁵⁾
»»О, слушајте, како ј' гетлих⁶⁾
Овај нови потпури!⁷⁾

Он штехером⁸⁾ такт⁹⁾ ударка
О свој ланчић о бижу,¹⁰⁾
(То би рифом боље ишло,
Штета, што му није ту).

Још »цум абшид«¹¹⁾ он је један
Одмаук'о »пасторел«¹²⁾ —
»Ви сте кинстлер¹³⁾ хер фон**!¹⁴⁾
»»Љубим руку »мадмазел!¹⁵⁾

Душанова два потомка
Деветнајсти славе век,
Схватили су дух времена, —
Она ј' »нобл,« а он »кек.«

Смеј'о сам се, да не плачем —
Гледајући овај јад,
Гледајући неки сокак,
Гледајући Нови Сад.

³⁾ Заносно! ⁴⁾ Немачка игра. ⁵⁾ Ја вас молим. ⁶⁾ Божанствен.
⁷⁾ Коло песама. ⁸⁾ Врста наочари. ⁹⁾ Размак између гла-
сова. ¹⁰⁾ Ланчић, што виси о сату. ¹¹⁾ При растанку. ¹²⁾ Пастир-
ска песма. ¹³⁾ Вештак. ¹⁴⁾ Господине ¹⁵⁾ Госпођице.

Ова песма исмева Војвођане.

НЕК СЕ ЗНАДЕ, ДА СМО СЛАВНИ!

Бачван, Сремац, Банаћанин,

То је славна ствар —

»Ништа леише ни славније, него граничар!«¹⁾

»Мало нас је, ал' смо људи!...«

»Јунак нам је био дед...«

Све седимо певајући:

»Устанимо сад је ред!«

Кад пијемо црвенику,

Каву или теј,

Тад се хори мушка песма:

»Сложно« и »Напреј.«

Не боји се Србин смрти,

Врашке песнице,

После ручка протегли се:

»Ево деснице!«

Кад запали на ћилибар

Своју цигару,

»У ватру« ће и »у воду«

(И у пивару).

»Брат с братом, род с родом«

Карта се до зора,

»Који не зна, кад треба«

Горко платит' мора.

Дардају се убијају, —

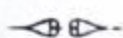
»Ал' не чујеш плач,«

Већ кад падне који јунак,

Онда ј' истом »мач«.

¹⁾ Подвучене речи јесу почетак познатих старих родољубивих песама. Песник намева оне, који се праве само речима да су родољуби и да уживају у славној српској прошлости, а ништа не раде за народ, него само угађају себи и провађају се.

»Редом, редом Рајице«...
»Пева, кличе српски син«...
»Чаше звече, поља јече«...
»Пред њим стрепи душманин«.
Соколи смо, Србенде смо
Бољи него наши стари,
Понајбољи у сватови',
На даћама и свечари'.
Па знате ли, шта још смемо?
Ми *душмана* преклињемо,
Нек с' смилује »нек потавни,
Нек се знаде, да смо славни!«

СЛАВА У ДАНГУБОВЦИ¹⁾

Седели су поред цркве
Пуна четир дана,
Попа, тутор,²⁾ касир,³⁾ уча
Општина избрана;
И још други из села
Сретна браћа весела.
Појели су четир вола,
Мека хлеба пуна кола,
Уз то јоште и два бравца,
Пуно буре краставаца.
А вино се точило,
Ракија се вукла,

¹⁾ Песник исмева пијавчење приликом црквених слава.

²⁾ Тутор је старатељ црквеног иметка.

³⁾ Касир значи благајник.

А звона су звонила,
Па су и промукла.
Разбили су тридест ица,
Истурили сто здравица,
Превалили седам ћупа,
Саломили девет клупа,
Теснили се, ширили се,
Свађали се, мирили се,
Сетили се и школе,
Како тужно пати,
Обећали и њојзи
Да ће нешто дати.
Сима Кљуца от'шо бос,
Буша стек'о крвав нос,
Аца Штука, човек стар,
Изгубио буђелар.
То је чуо Панта Шоца
Па опсов'о Кени оца.
Топови су пуцали,
Многи гости штуцали,
Жене су им сметале,
Куће се окретале,
А деца су седала,
Па су у њих гледала.
Свакоме јунаку
Бучала је глава
То је било весело,
То је слава права!

НЕСРЕТНИК

У младо доба каткад му се дало,
»Да гуцне дете ракијице мало;«
А што из пића вреба демон¹⁾ зао,
Још онда га је закапарисао.

У школу не хте, другом страном крену,
Бег'о је цркву и поуку њену;
Он слуша речи злосретника слепи':
»Пиј, чедо моје, ракија те крепи!«

То слуша радо, — ракија га греје,
А из ње демон злурадо се смеје,
У младој души већ се зраке гасе,
А нигде никог нема, да га спасе.

Развратна друштва, те паклене сенке,
Сватови, славе, даће, теревенке, —
К'о луда муха око свеће лети,
Каткад се тргне, хтео би с' отети.

Да л' ће га спасти она љуба млада?
Да л' ће рад деце латити се рада?
Ох, он би хтео, — и можда би мога',
Да нема тога пића пакленога.

Ал' данас мало, сутра мало више, —
А свет га бољи из свог кола брише, —
Ха, сад ће пити свету пркосећи!
А демон шапће: »Нећеш ми утећи!«

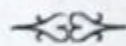
¹⁾ Демон, значи зао дух, ђаво.

Сад гледни слику, која срце пара:
Са његова лица неста божја дара,
Понижен човек ниже свака скота,
Изгубљен понос, згажена срамота,
На челу нема те ведрине лене,
Згрчени прсти дрхћу му и стрепе,
Језик му везан, глас му само јеца,
А колено му од немоћи клеца,
Бездушна глупост са лица му бледа,
А мутна страва уместо погледа.

Жена га зове: »Ходи Бога ради!
Сви ћемо твоји скапати од глади!
Мол'те га, децо, нека дома греде!«
А деца не сме' ни да га погледе.

Све је залуду, ништа не помаже!
Он језик сили нешто да искаже, —
Сад ће изрећи — слушајте, слушајте!
— А шта је рек'о? — »Ракије ми дајте!«

Згроз'те се, људи, над овом срамотом!
А демон грокће и смеје с' грохотом.
Његова ј' жртва. — Ох, да ј' једна сама, —
Али, јао, он их има хиљадама!

ПИТАЊЕ

Ох кажи ми Немањо,
Славо наша стара,
Ох, кажи ми Душане,
Коме нема пара,

Како знaсте опстaти
Без икaквa квaрa,
Пa јoш бити велики,
— A све без жaндaрa?

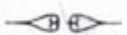
СТАРА СЛАВА

Старa слaвa није зa тo,
Дa се сaмo причa,
Већ дa Српству ствoри нoвих,
Јoш бoљих ђeтићa.

EX TEMPORE¹⁾

Сaд ћу нештo рeћи,
Пa кaкo ми будe:
Људи тpaжe слoбoду,
A слoбoдa људe.

СРПСКОМ РОДУ

Јeси л' умрo, рoдe? — »Нисaм!«
Немoј ни умрeти!
Јер тaј није нa умoру,
Кoм се стpaшнo прeти.

¹⁾ Латински значи: из небуха, т. ј. сунула ми мисао у главу.

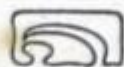
ЗАВРШНА¹⁾

Ево књиге, у њој пјесме,
Не баш мало,
У свакој се српско име
Помињало.

Њекима ће ово мож'да
Доћи смјешно,
Ал' гледиште њихово је
Здраво грјешно.

Шта је мени до критике²⁾
Њине стало,
Србину је, — вјерујте ми, —
И то мало.

Ми овако! Србујемо
Прије свега;
Радује л' се народ томе? —
Питајте га...

¹⁾ У овој је песмици хотимице нешто измењено.

²⁾ До суда.

